

Eesti elanike piiriülesed ostud Lätist 2017. aastal

Märts 2018

Uuringu koostaja: Elmar Orro

Töögrupp: Marje Josing, Lia Lepane, Mati Reiman, Viivika Savina, Ingrid Niklus, Eva Priedenthal

Eesti Konjunkturiinstituut

Rävala 6 19080 Tallinn

tel 6681242

E-post: eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sissejuhatus

2015. ja 2016. aastal tõsteti alkoholiaktsiisi eelnevalt plaanitud 5% asemel 15%. See tõi kaasa alkoholsete jookide kiirema jaehindade kasvu. Olukorda kasutasid ära ettevõtjad, kes hakkasid Lätisse piiri äärde rajama alkoholikauplusi. Lätist oluliselt kiiremini kasvavad aktsiisimäärad vallandasid piiril aktiivse alkoholikaubanduse 2016. aastast. Kuna suuremaks kujunes just kange alkoholi aktsiisivahe, siis oli 2016.aastal Lätist kasumlikum osta kanget alkoholi. 2017. aastal (veebruaris ja juulis) tõsteti õlleaktsiisi kokku 86%, mille tulemusena kasvas õlle jaehindade vahe Lätiga kahekordseks ning see tõi kaasa ka õlleostude suurenemise piiril. Lätis alkoholi ostmas käies kasutatakse ära võimalust ja ostetakse kaasa teisigi kaupu, mis lõunanaabrite juures on soodsamad.

Alkoholi tarbimise mahtude väljaselgitamisel on üheks oluliseks komponendiks elanike ostud välismaalt. Kogumaks informatsiooni piirikaubanduse olukorra, selle ulatuse ja mahtude kohta, viis Eesti Konjunkturiinstituut 2017. aasta detsembris Eesti elanike hulgas läbi küsitluse. Küsitluses uuriti, millised on elanike kokkupuuted Läti piirikaubandusega, kui sageli käidi Lätist alkoholi ostmas, millist alkoholi kaasa osteti, kui suured olid ostukogused ning kui palju ostudeks raha kulutati. Uuriti ka seda, kas alkoholi osteti varuks ja kas varude olemasolu mõjutab tarbimist.

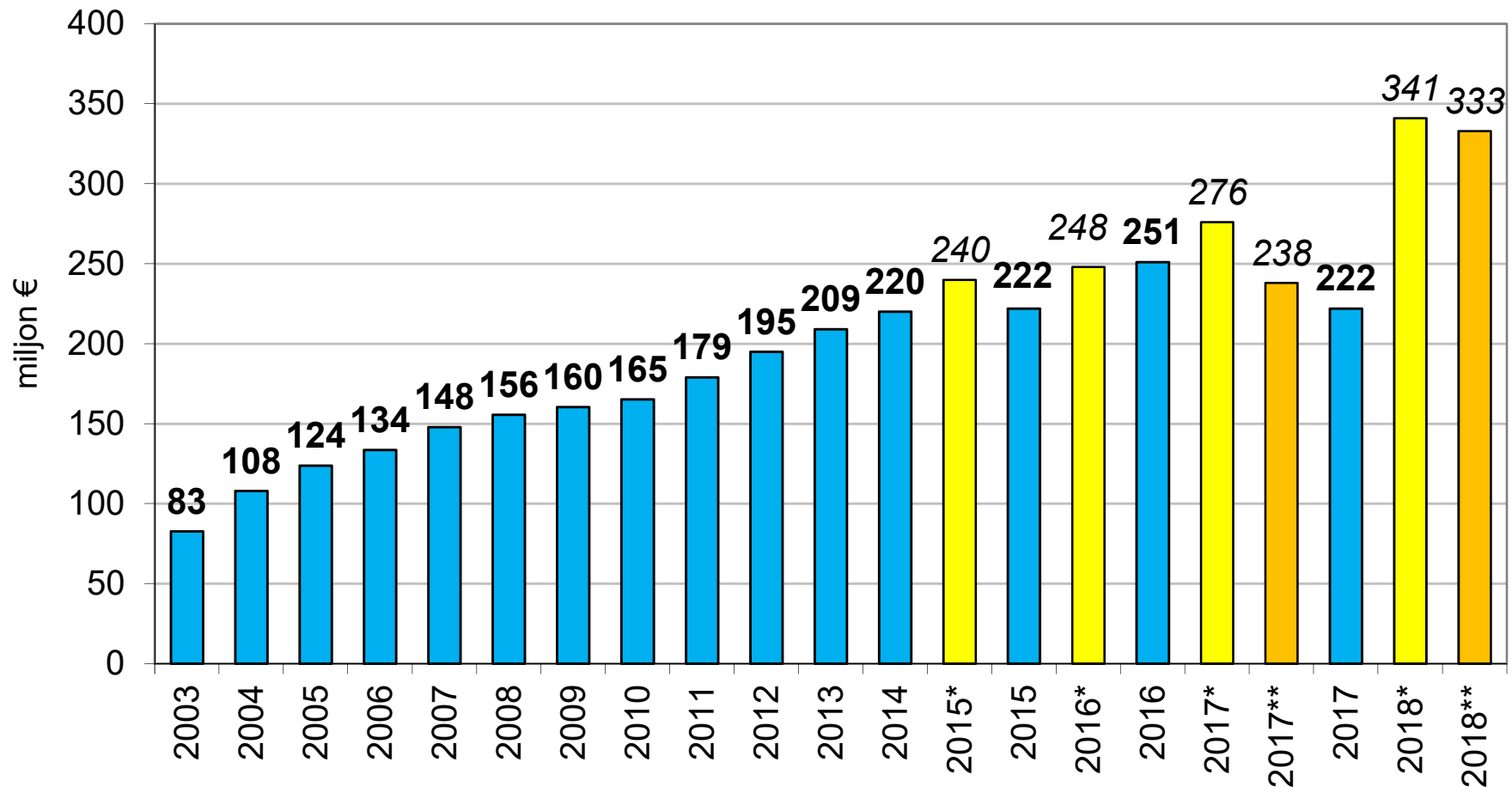
Lisaks alkoholiostudele küsiti ka teiste kaupade ostmise kohta Lätist ning seda, kas elanikel on plaanis Lätti alkoholi ostma minna ka käesoleval aastal. Kuna analoogiline küsitlus viidi läbi ka 2016. aasta lõpus, siis on 2017. aasta detsembri küsitlustulemusi võrreldud 2016. aasta uuringu tulemustega.

Käesolevas uuringus ei kajastata Lätist ostetud alkoholsete jookide tarbimise kvantitatiivseid näitajaid. Lisaks elanike hinnangutele on siin vajalik põhjalikum statistika analüüs. Tarbimismahtude kohta ilmub eraldi uuring 2018. aasta mais ning tarbijate piiristude sügavam analüüs (erinevate sot. dem lõikes ja muude tunnuste lõikes) leiab kajastust mais valmivas Eesti alkoholipoliitika analüüsis.

Küsitlus viidi läbi kirja teel saadetud ankeetidega ning veebiküsitlusena. Kokku vastas küsimustele 1074 elanikku vanuses 18-74 eluaastat. Vastanute jaotus sotsiaal-demograafilistes gruppides on representatiivne ja vastab Eesti elanike sotsiaal-demograafilisele jaotusele.

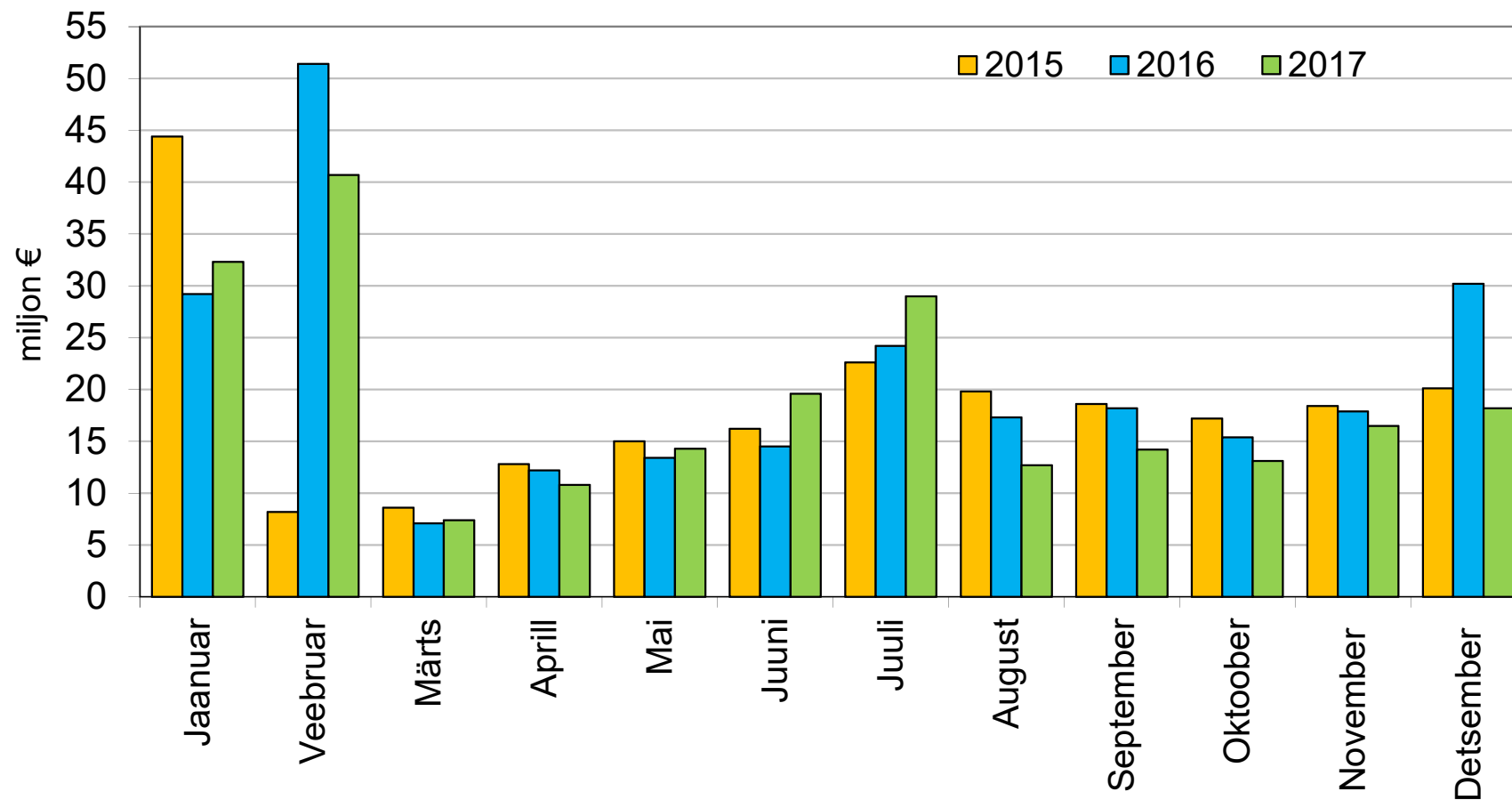
Alkoholi aktsiisitulud (miljon €)

Aktsiis tõusis 2015. jaanuar 15%, 2016. veebruar 15%, 2017.veebruar 10%, 2017 juuli õlu 70%

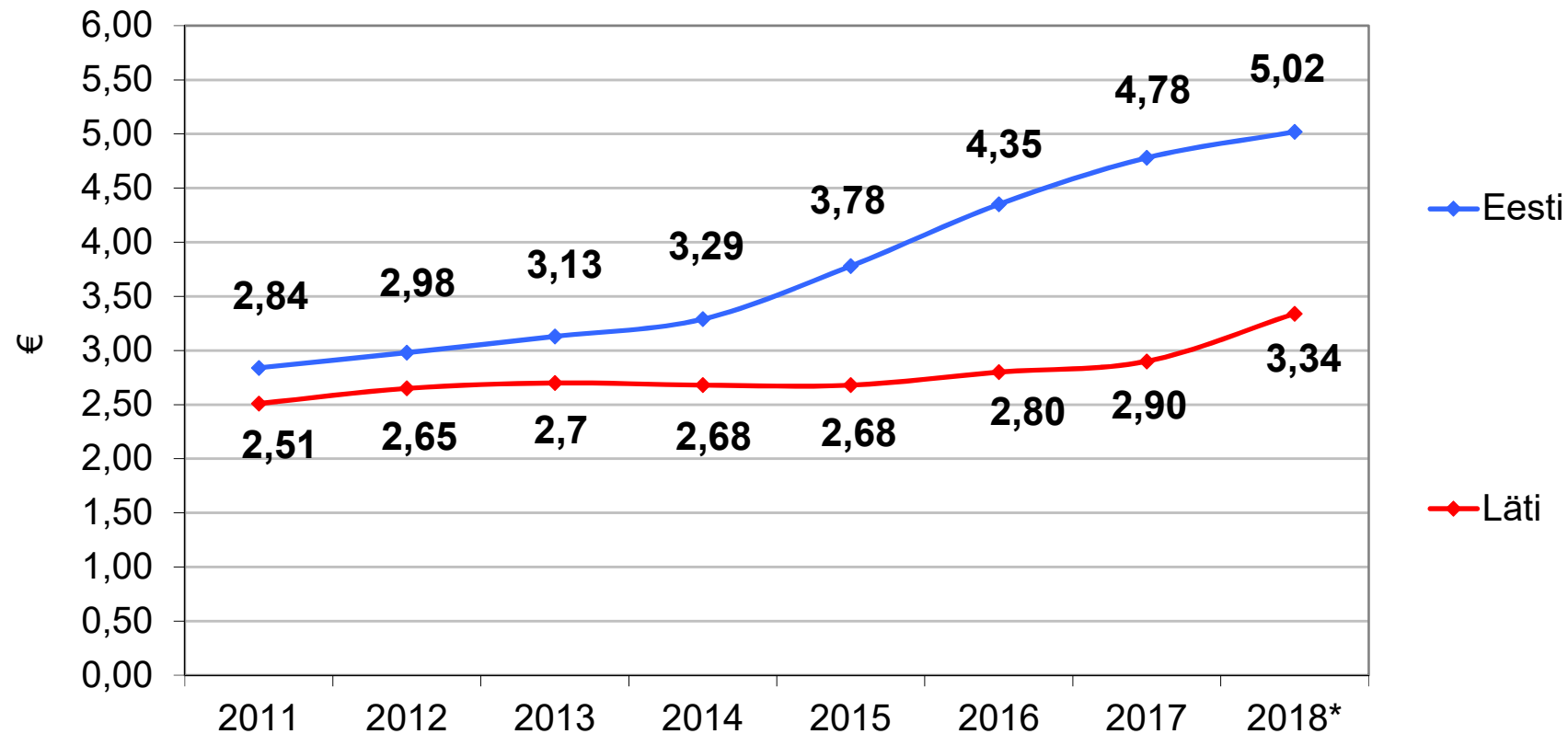

Rahandusministeerium * prognoos ** korrigeeritud prognoos;
Alates 2017. aastast tekkepõhine aruandlus, eelnevad aastad kassapõhine aruandlus

Alkoholi aktsiisitulude laekumine 2015-2017 (miljon €)

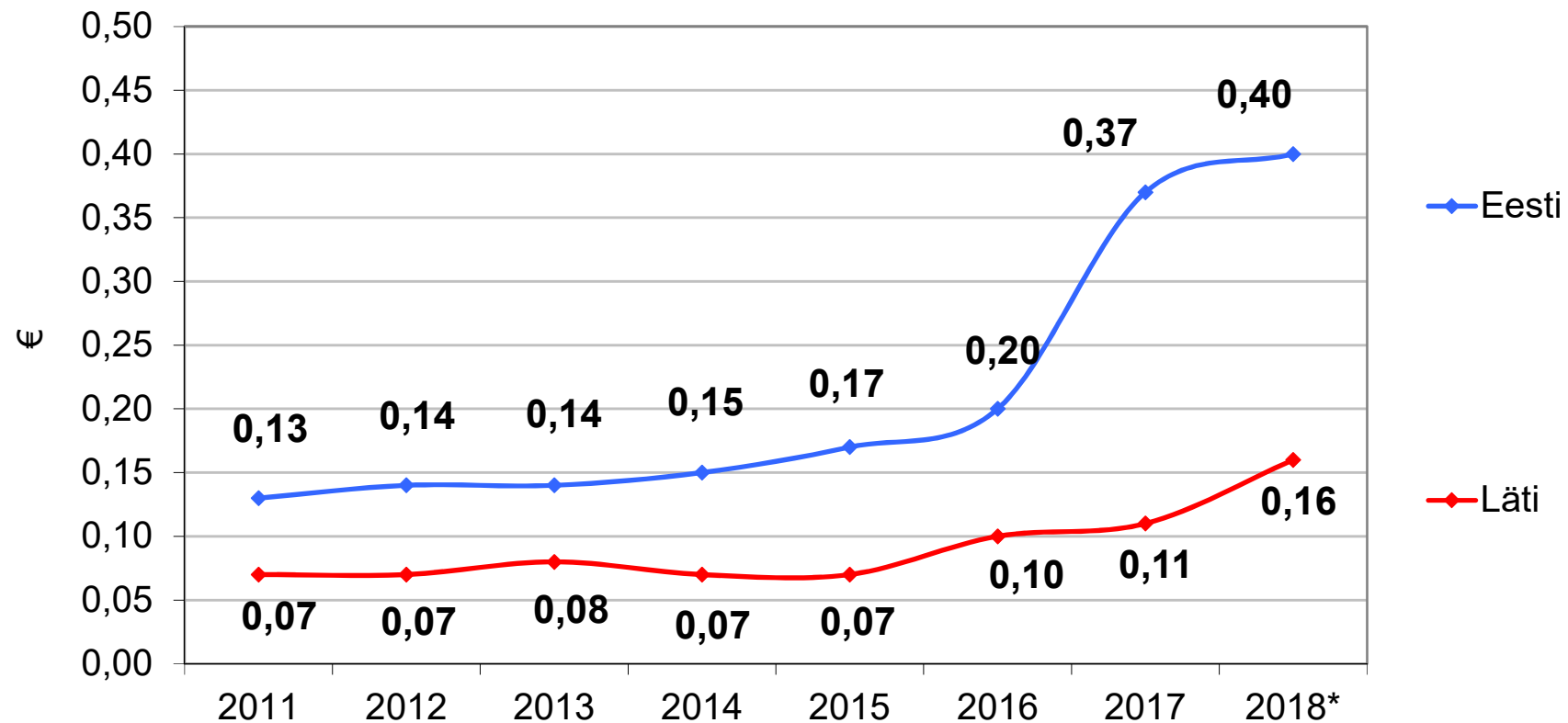

Alkoholiaktsiis 40% kangusega viina 0,5 liitrisel pudelil Eestis ja Lätis 2011-2018 (€)

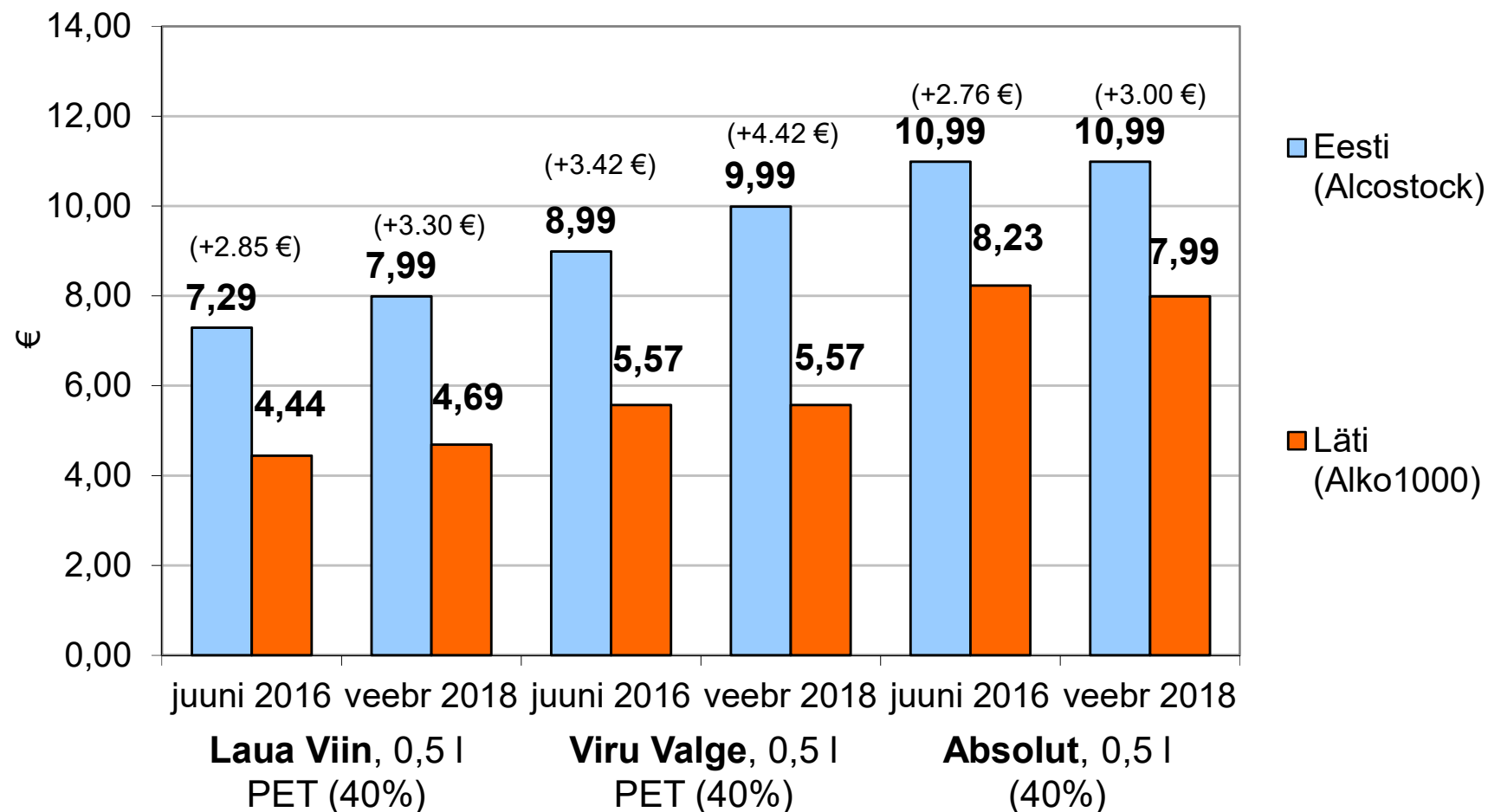
Lätis suurenes aktsiis 1. märtsist

Alkoholiaktsiis 4,7% kangusega õlle 0,5 liitrisel pudelil Eestis ja Lätis 2011-2018 (€)

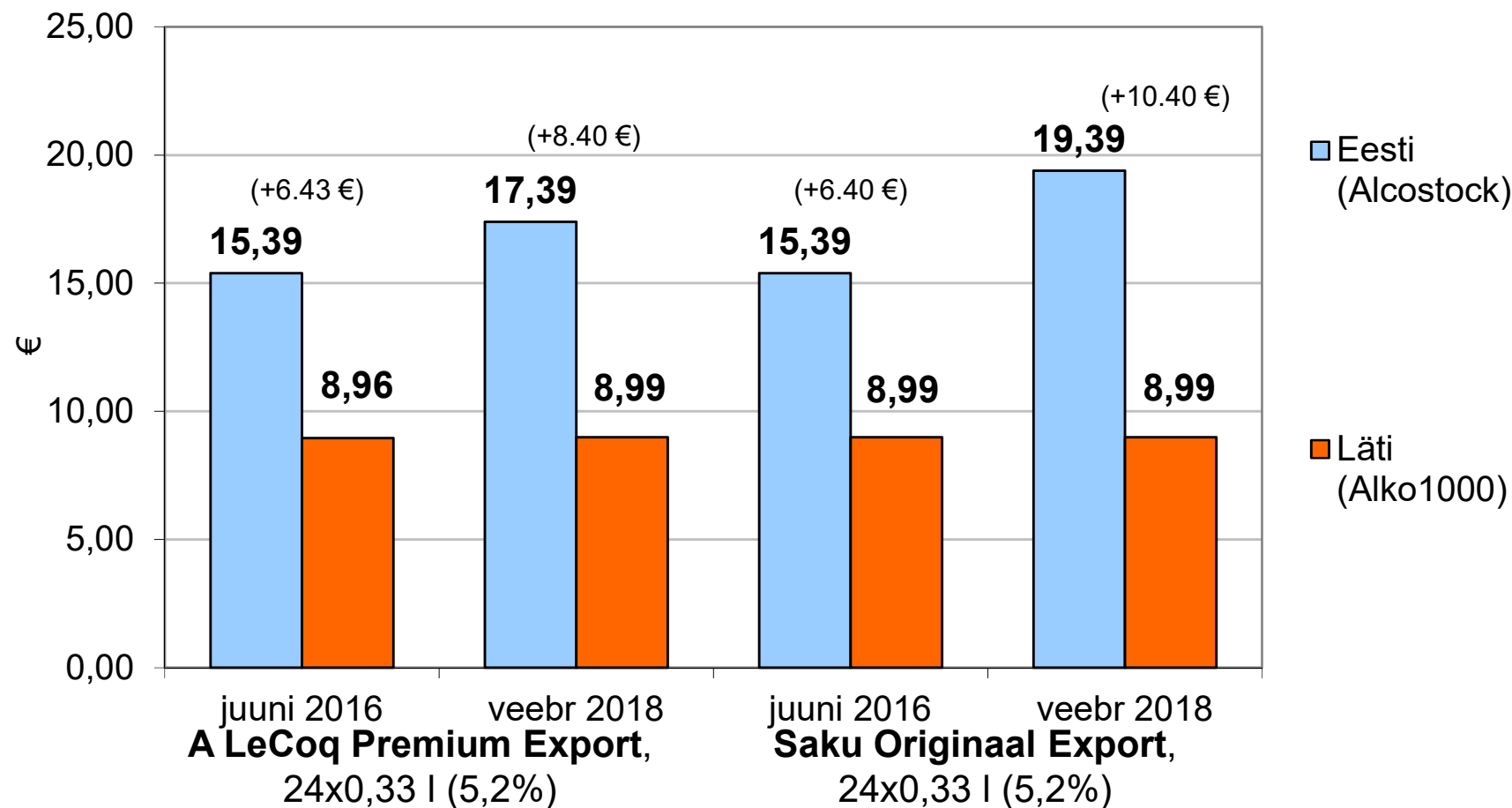
Lätis suurenes aktsiis 1. märtsist

Viina jaehinna muutused Eesti ja Läti piiriäärsetes kauplustes (juuni 2016 ja veebruar 2018, sulgudes hinnaerinevus Lätiga)

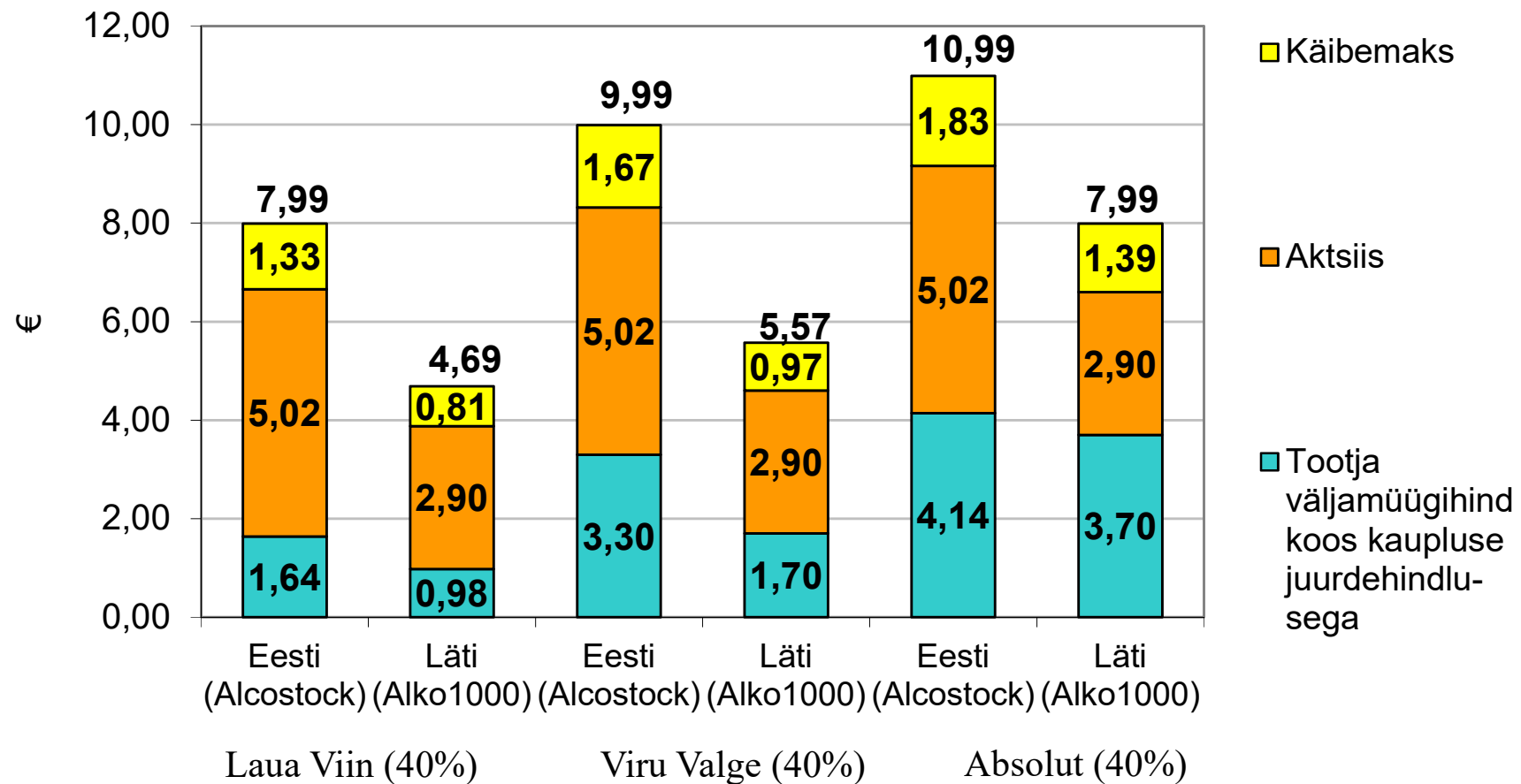
Õllekohvri jaehinna muutused Eesti ja Läti piiriäärsetes kauplustes*

(juuni 2016 ja veebruar 2018, sulgudes hinnaerinevus Lätiga)

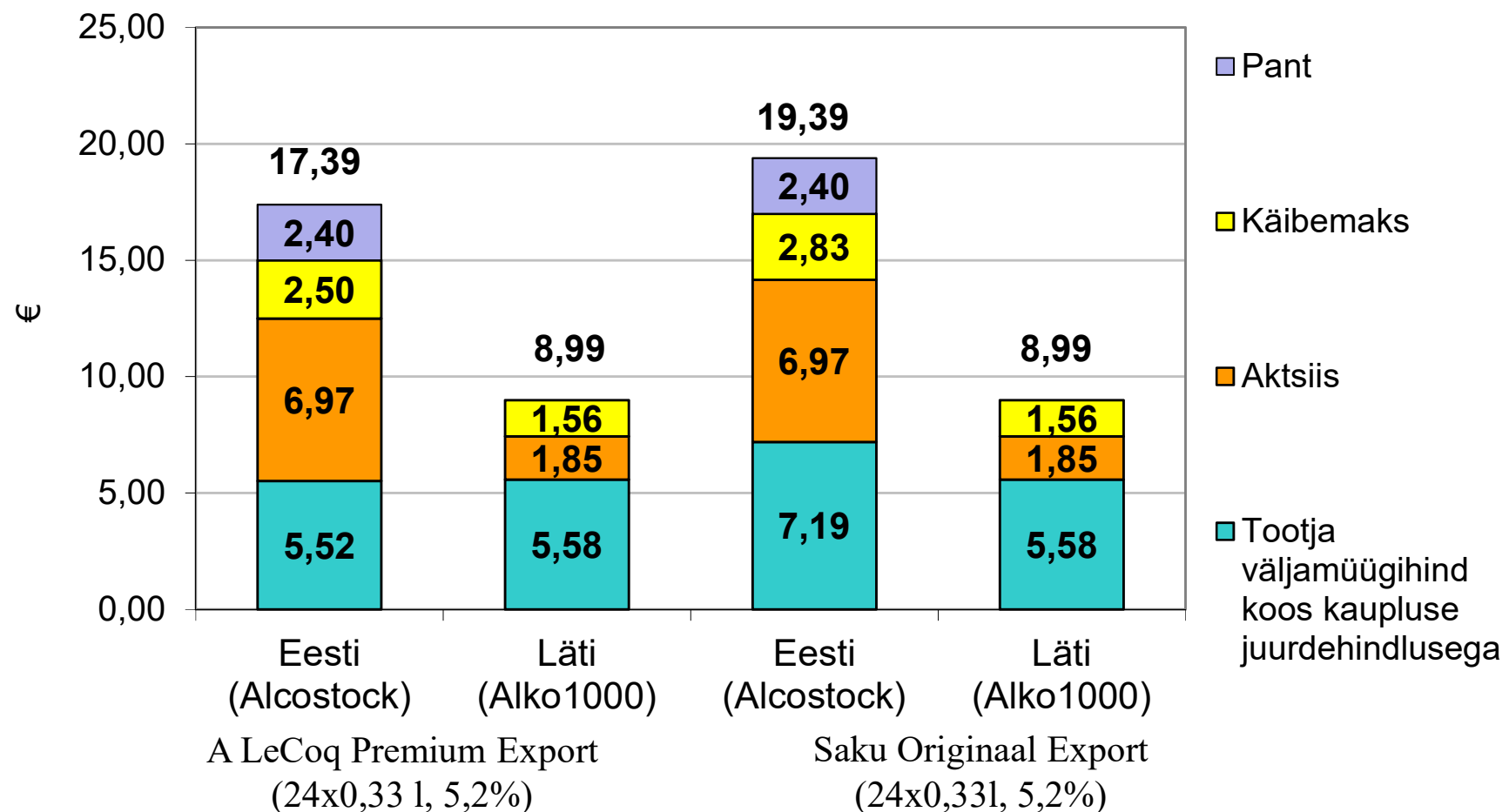

* Eesti hind sisaldab panti

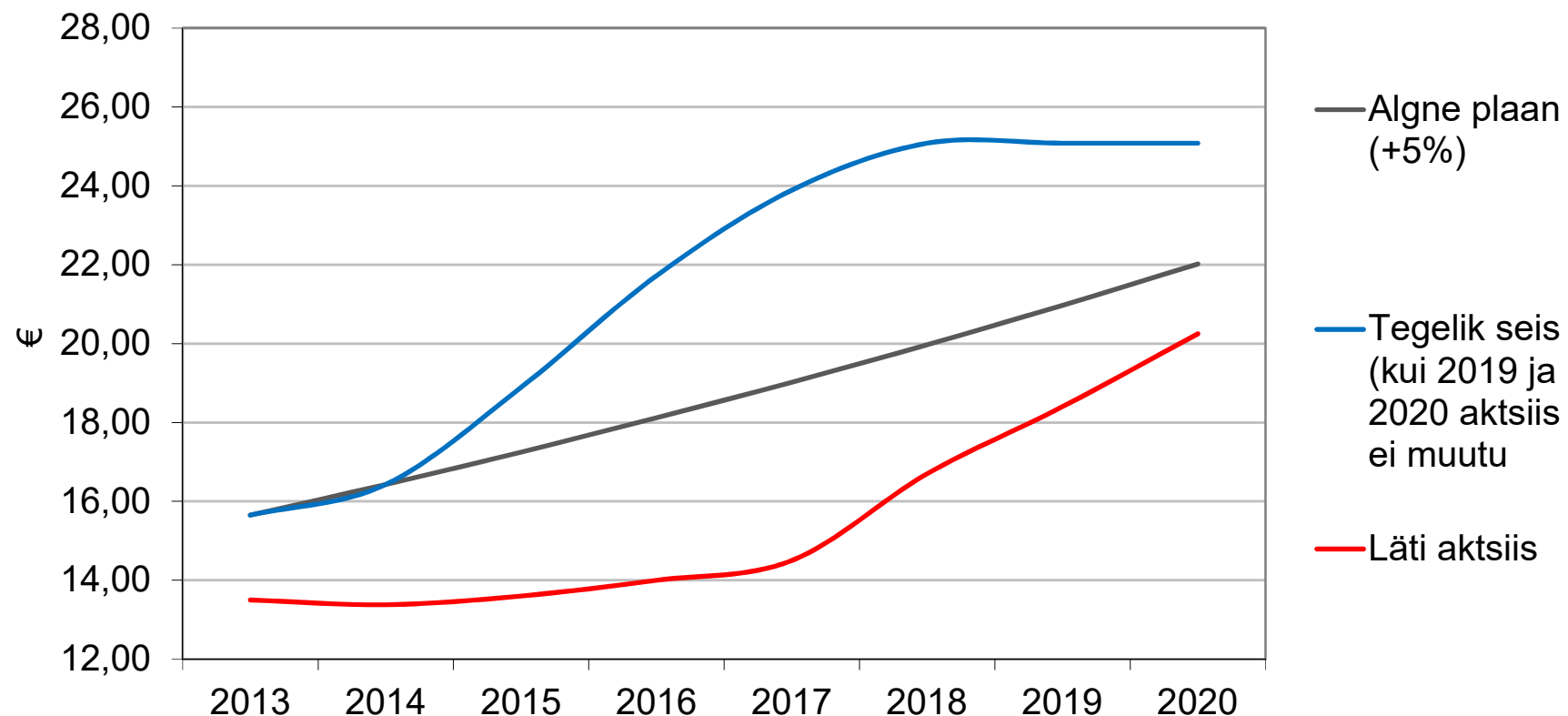
Viina hinnakomponendid Eesti ja Läti piiriäärsetes kauplustes veebruaris 2018 (€/0,5 l)

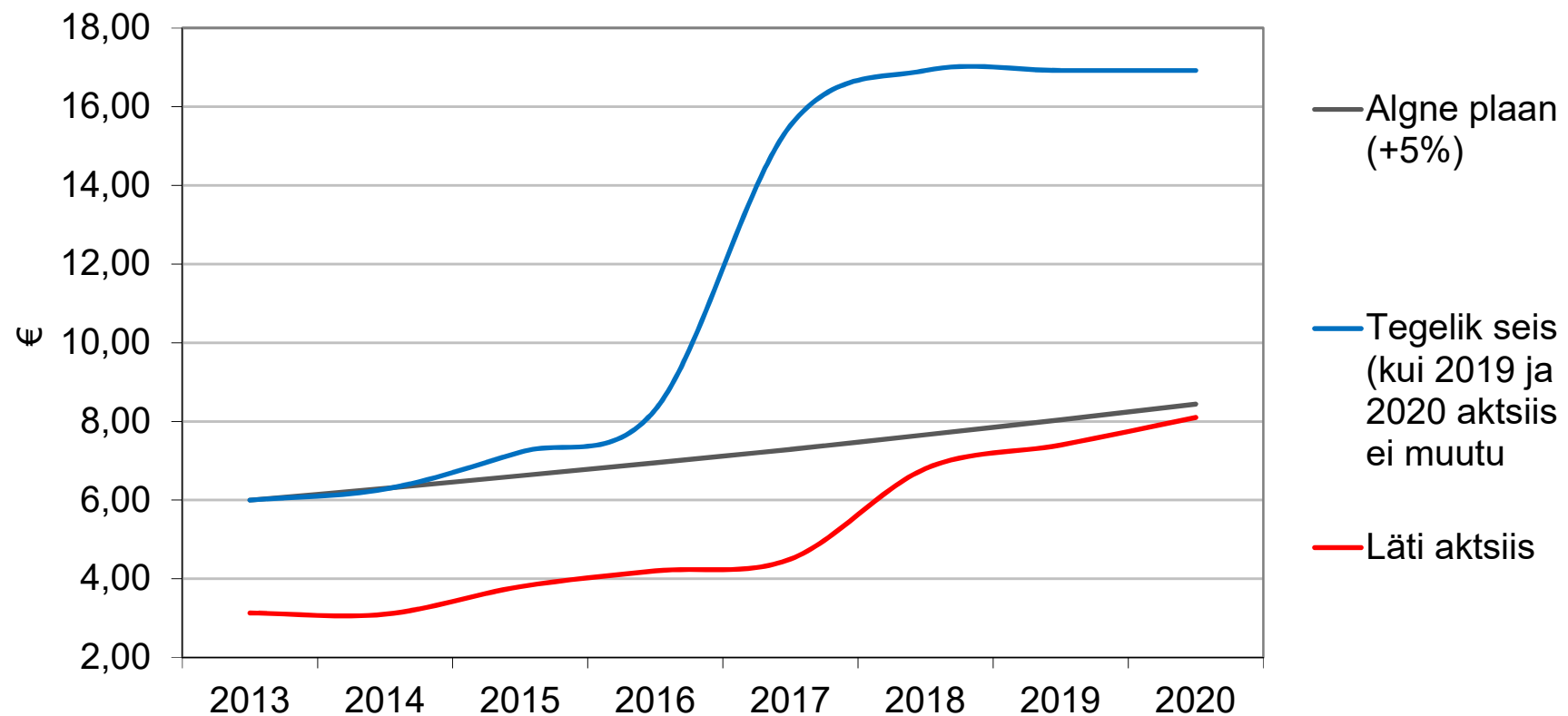
Õlle hinnakomponendid Eesti ja Läti piiriäärsetes kauplustes veebruaris 2018 (€)

Kange alkoholi aktsiisimäärade algne muutmise plaan ja tegelik muutumine ning võrdlus Läti aktsiisimääradega (eurot liitri absoluutalkoholi kohta)

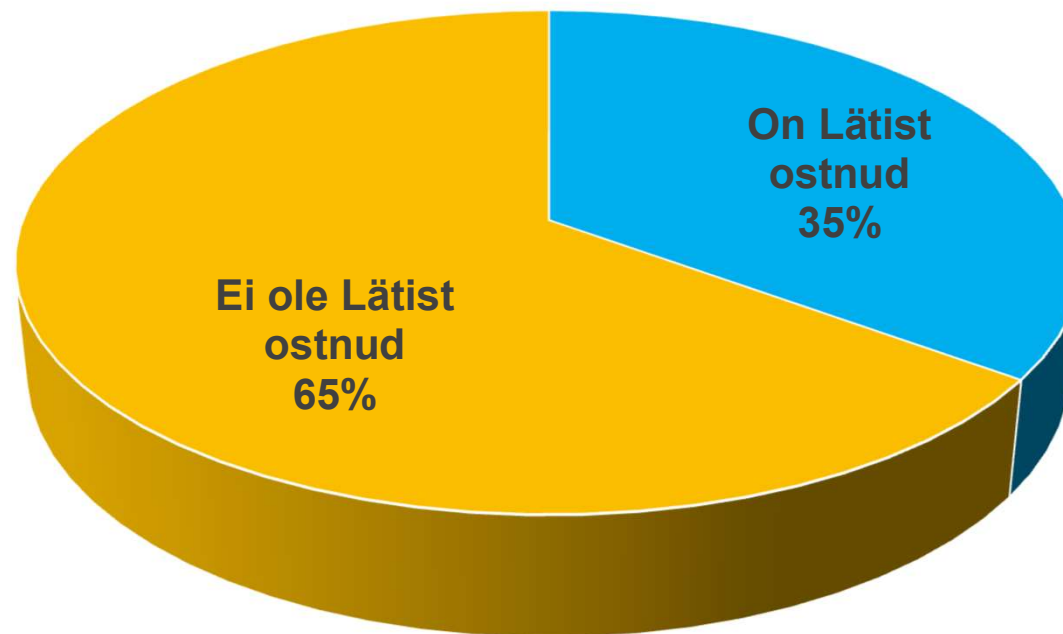

Õlle aktsiisimäärade algne muutmise plaan ja tegelik muutumine ning võrdlus Läti aktsiisimääradega (eurot liitri absoluutalkoholi kohta)

Alkoholsete jookide ostmise Lätist 2017. aastal (% vastanutest)

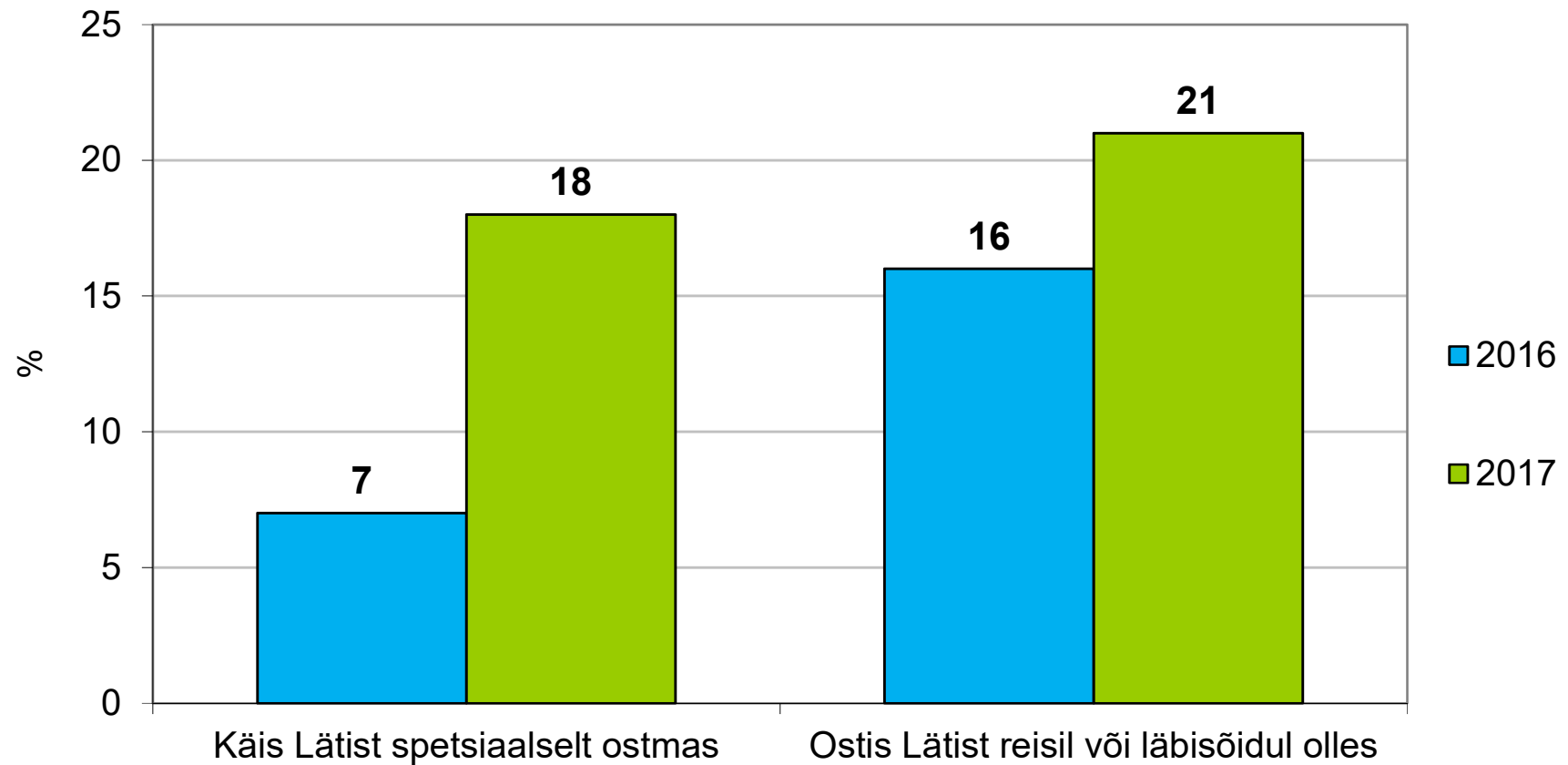
Lätist ostjate osakaal on aastaga suurenenud 66%

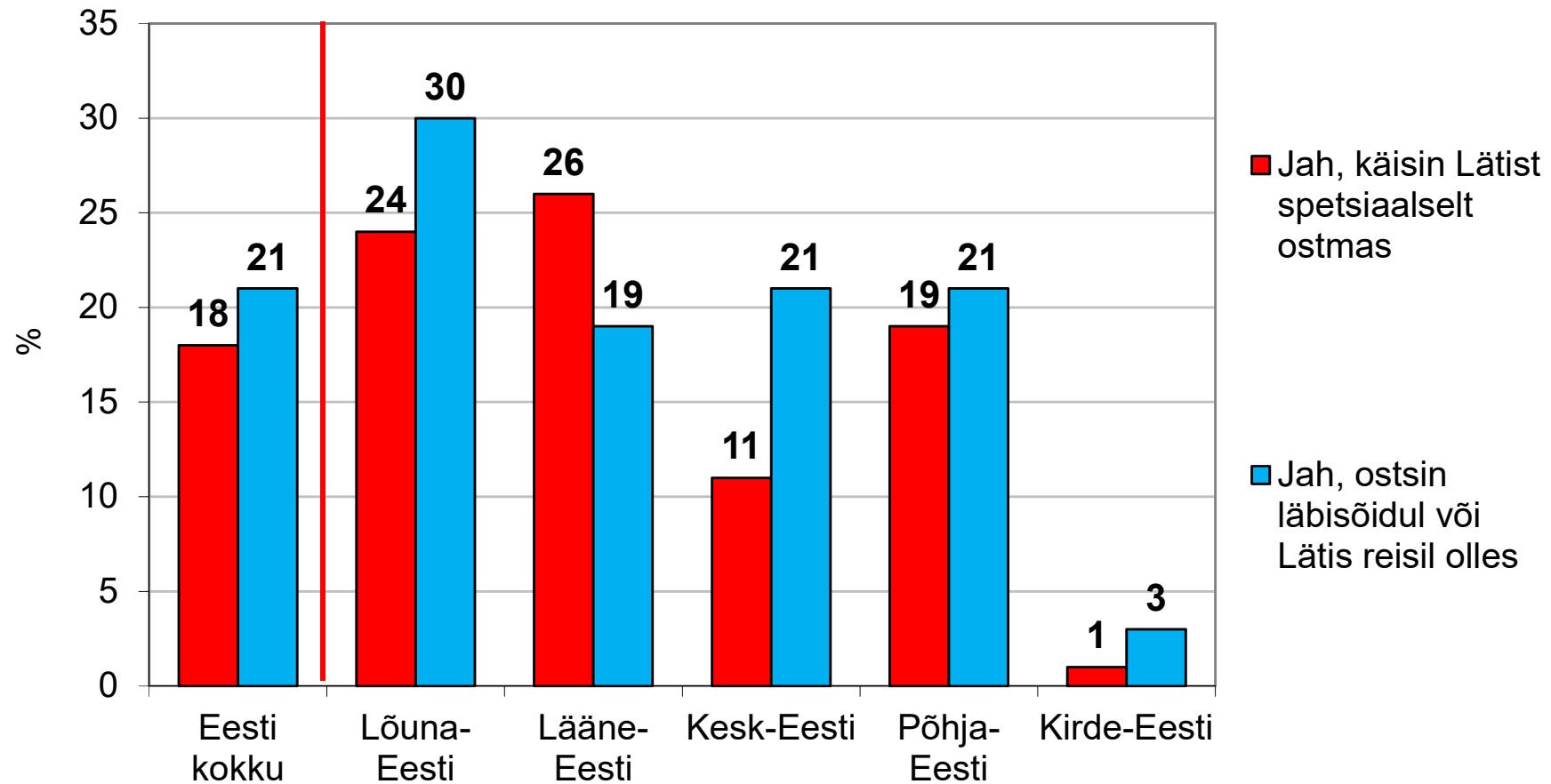
2016. aastal ostis Lätist 21% ja ei ostnud 79%

Alkohoolsete jookide ostmine ostuviisi järgi 2016. ja 2017. aastal (% vastanutest)

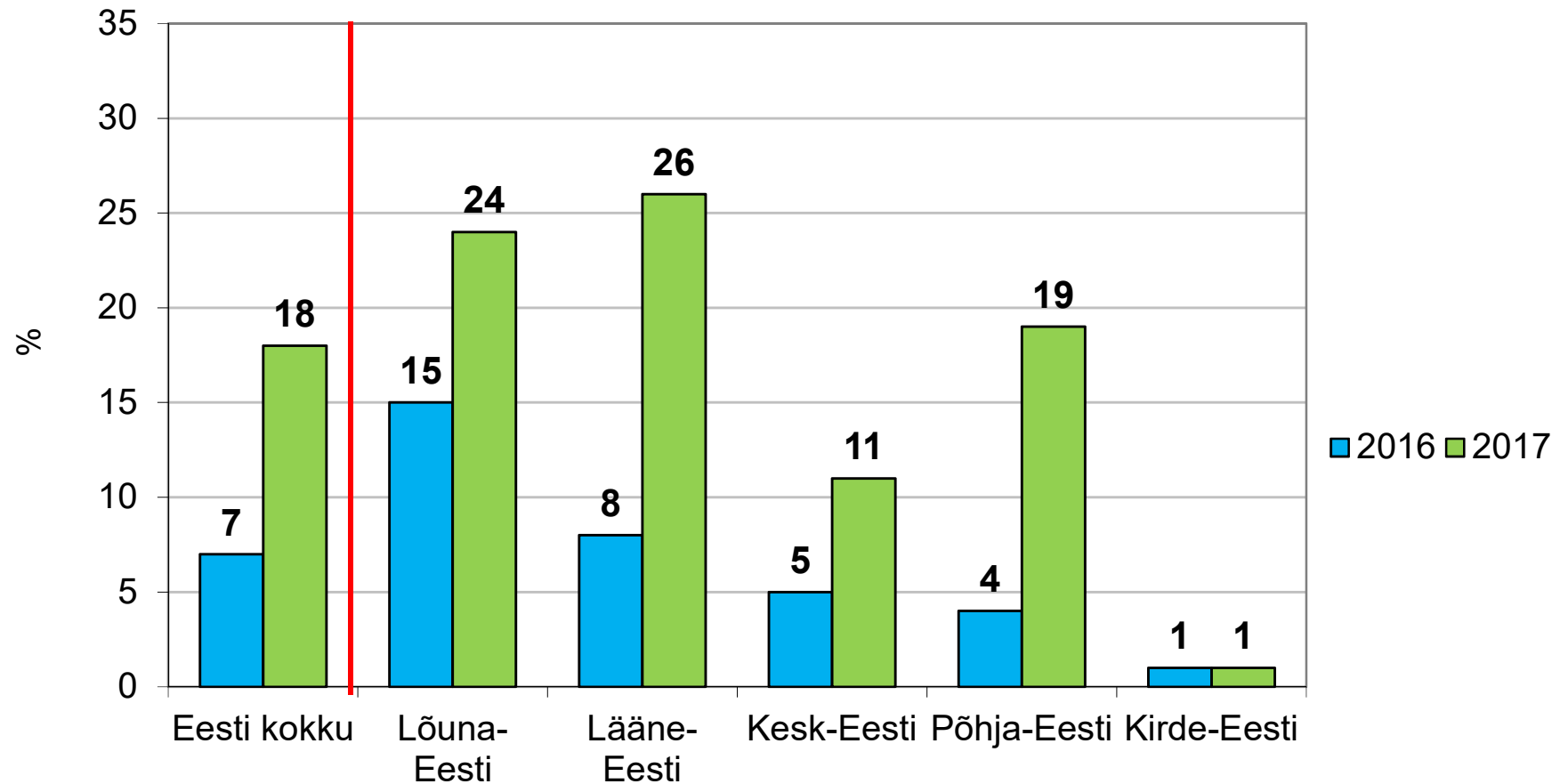
Spetsiaalselt Lätist alkoholi ostnute osakaal kasvas enam kui 2,5 korda

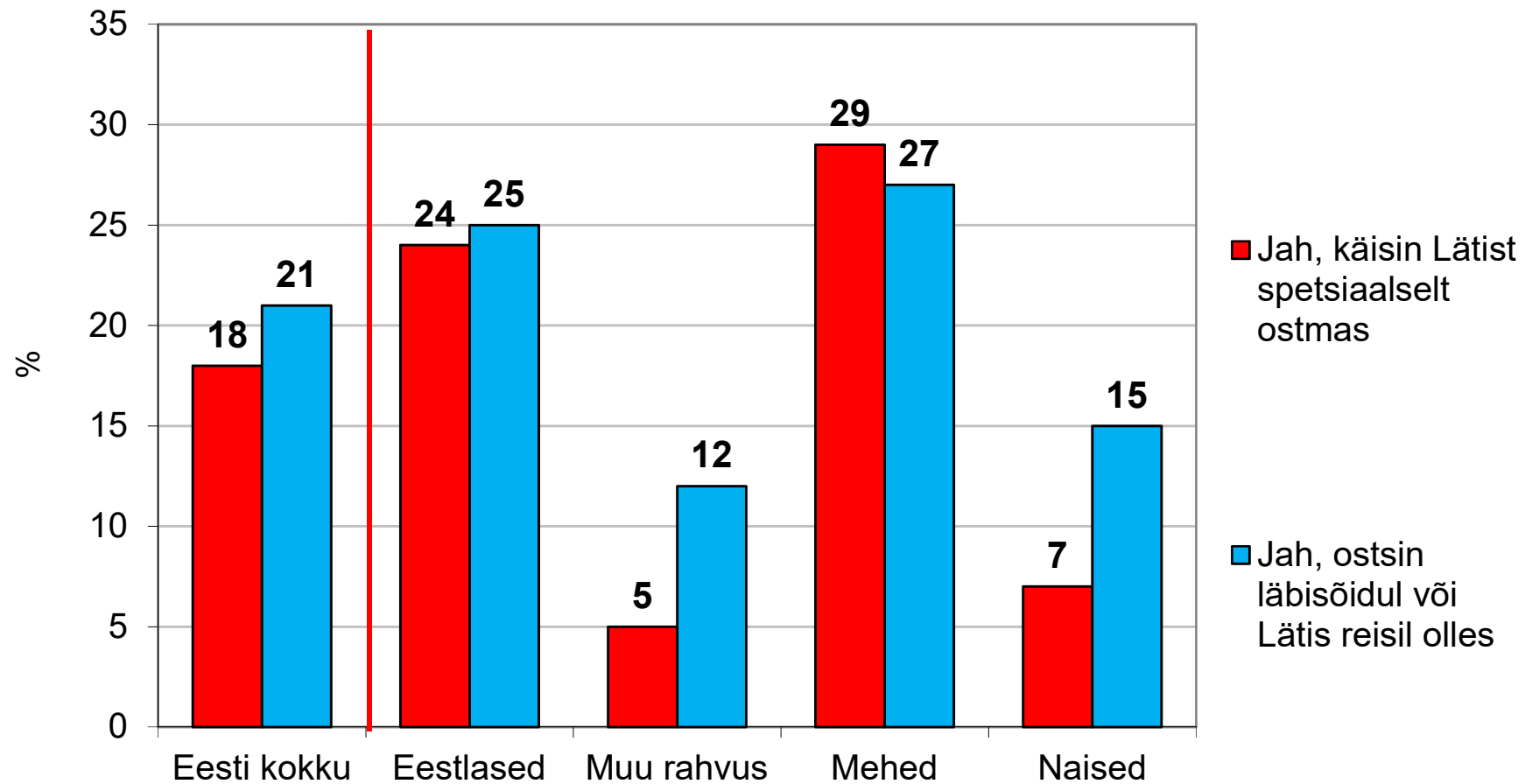
Alkoholsete jookide ostmine elukoha järgi 2017 (% vastanutest)

Spetsiaalselt alkoholsete jookide Lätist ostmas käimine elukoha järgi (2016 ja 2017,% vastanutest)

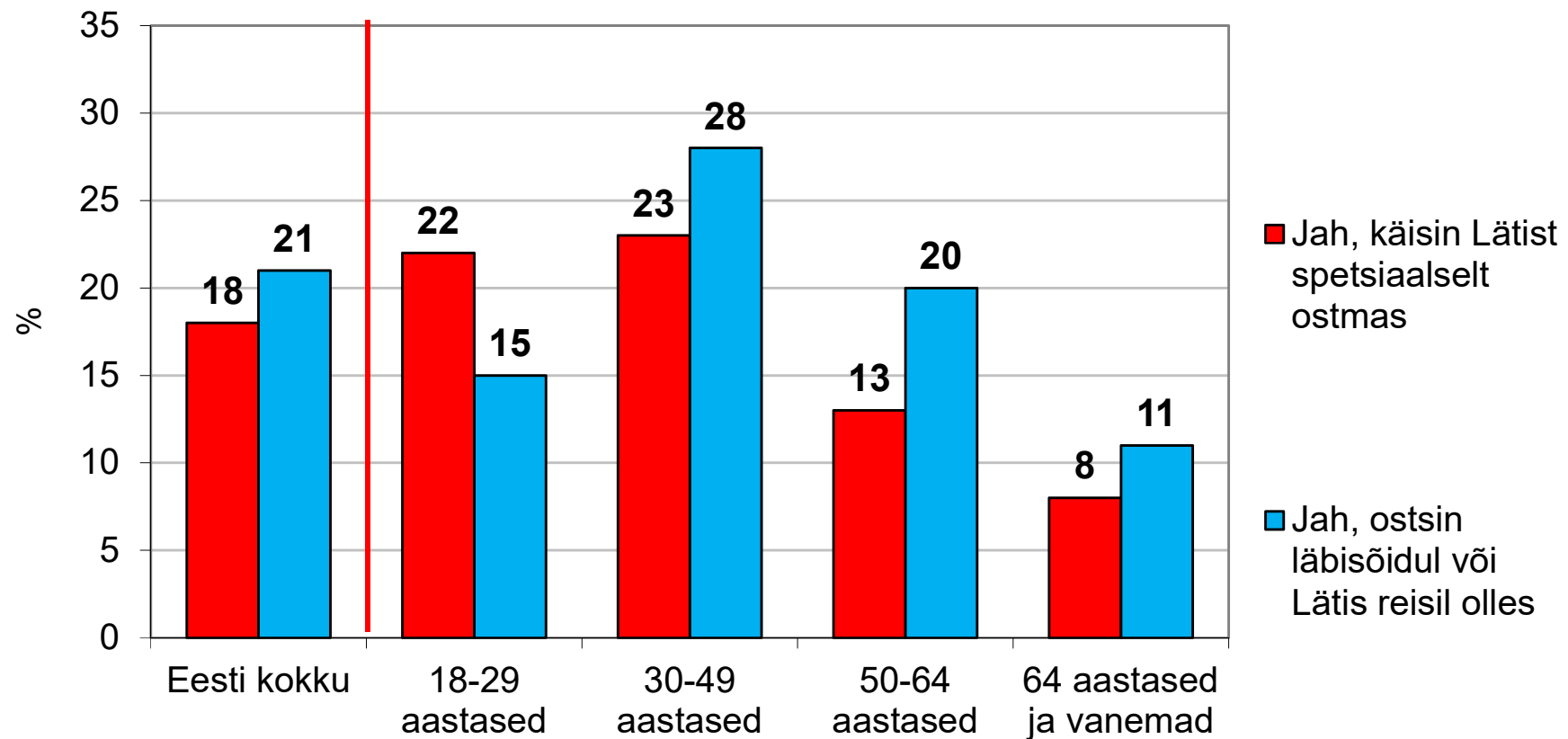

Alkoholsete jookide ostmine rahvuse ja soo järgi 2017 (% vastanutest)

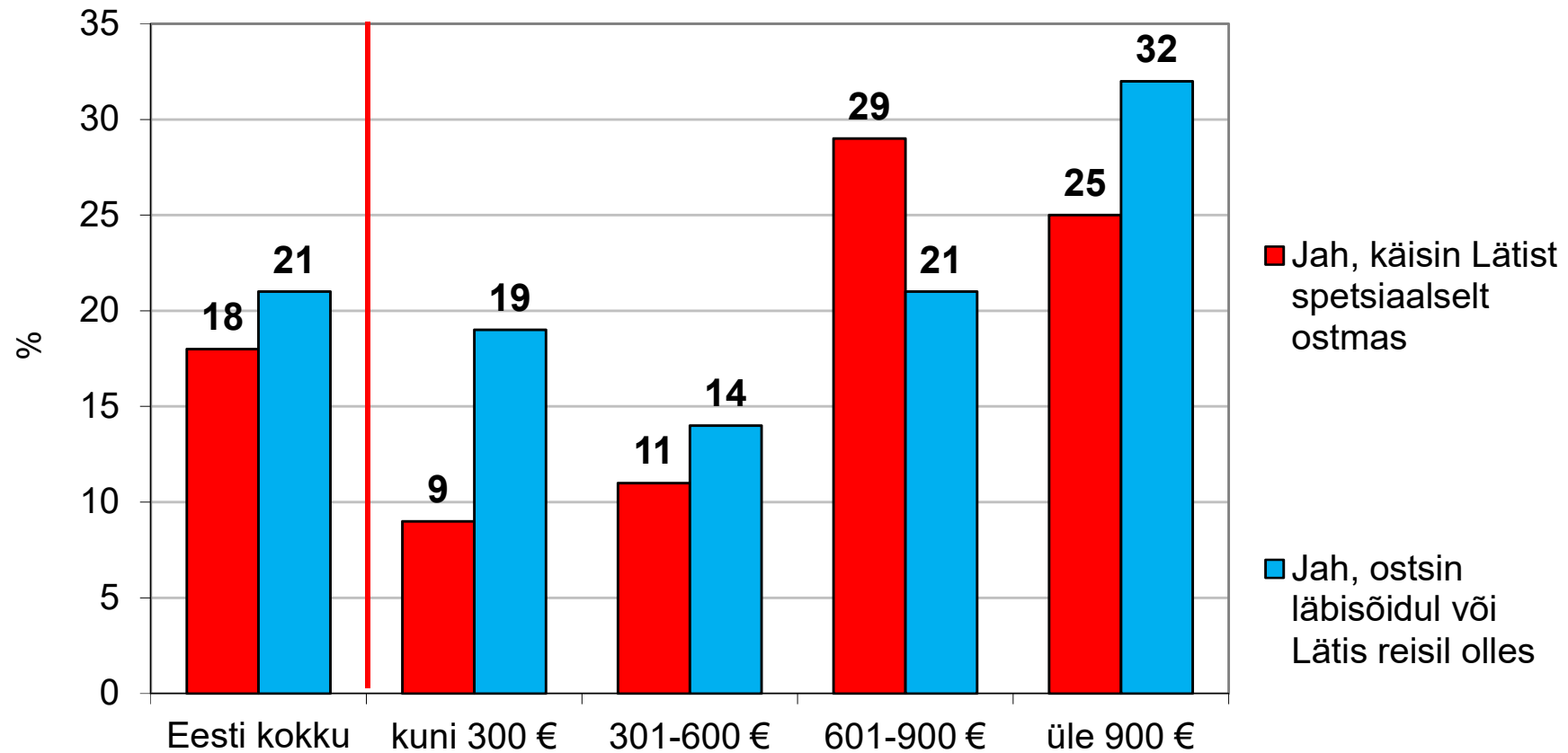

Alkoholsete jookide ostmise vanuse järgi 2017 (% vastanutest)

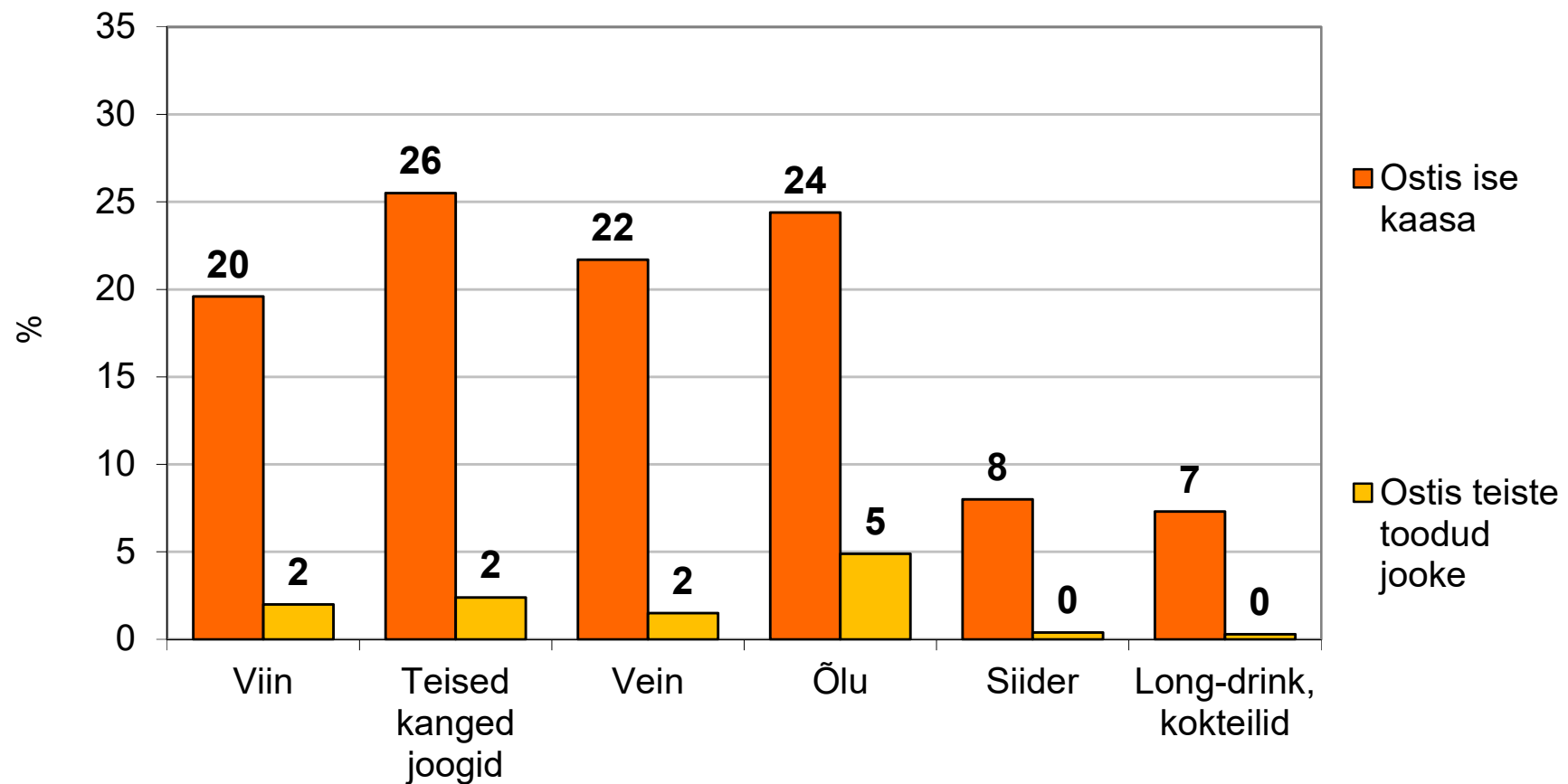
Aktiivsemalt käivad Lätis keskealised ja nooremad inimesed

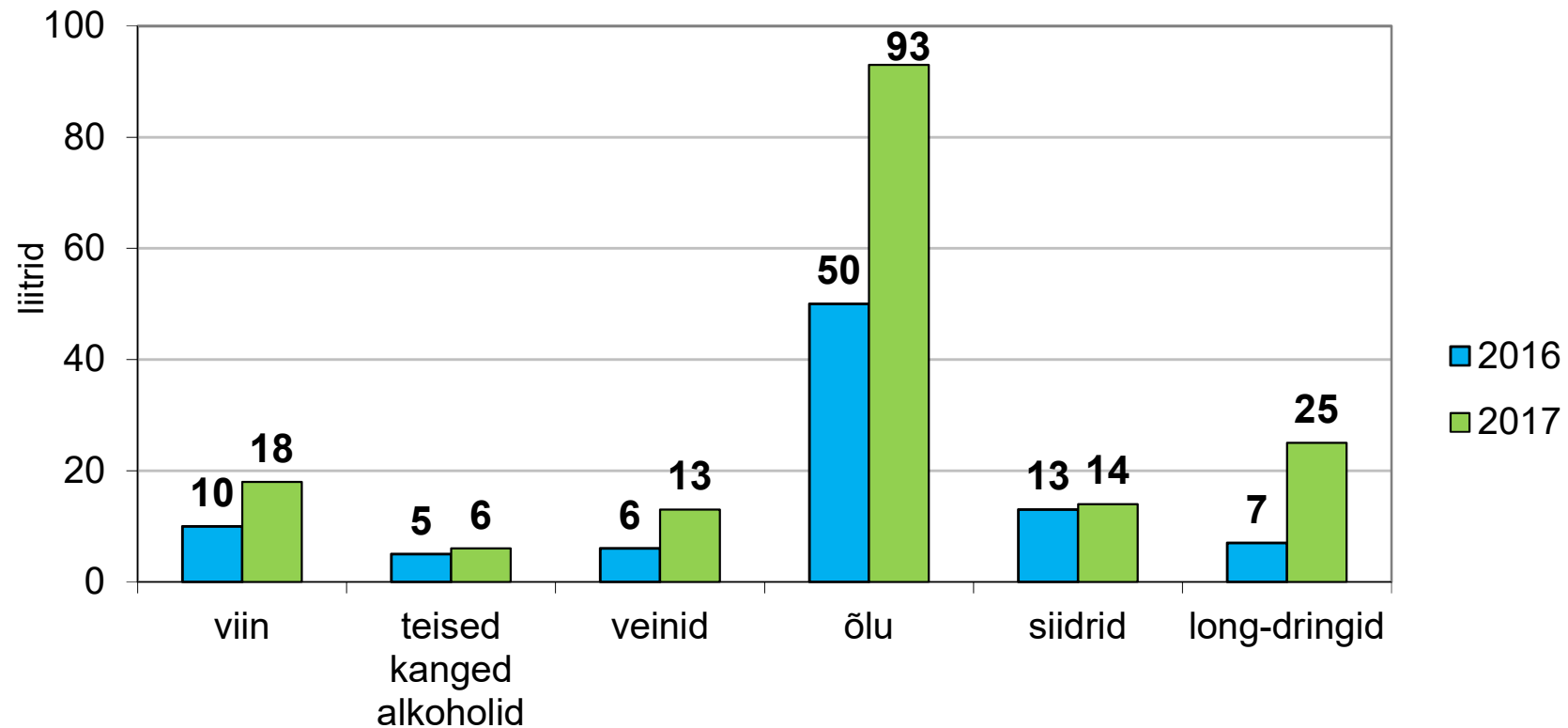
Alkoholsete jookide ostmise netosissetuleku järgi ühe pereliikme kohta 2017 (% vastanutest)

Ise või teiste kaudu välismaalt alkoholsete jookide ostmine joogigruppide järgi 2017. aastal (% kõigist küsitlusele vastanutest)

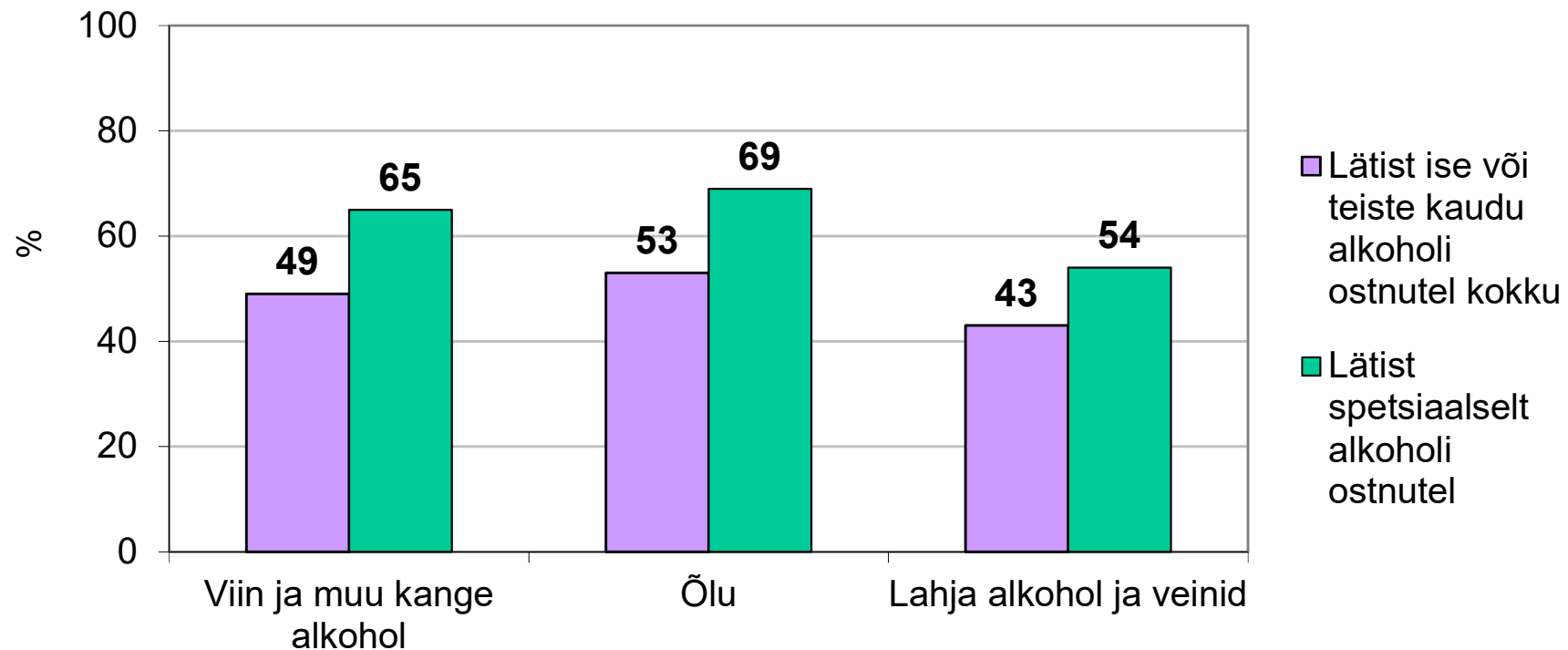

Keskmesed alkoholi ostukogused Lätist 2016. ja 2017. aastal (liitrit antud joogi ostja kohta aastas)

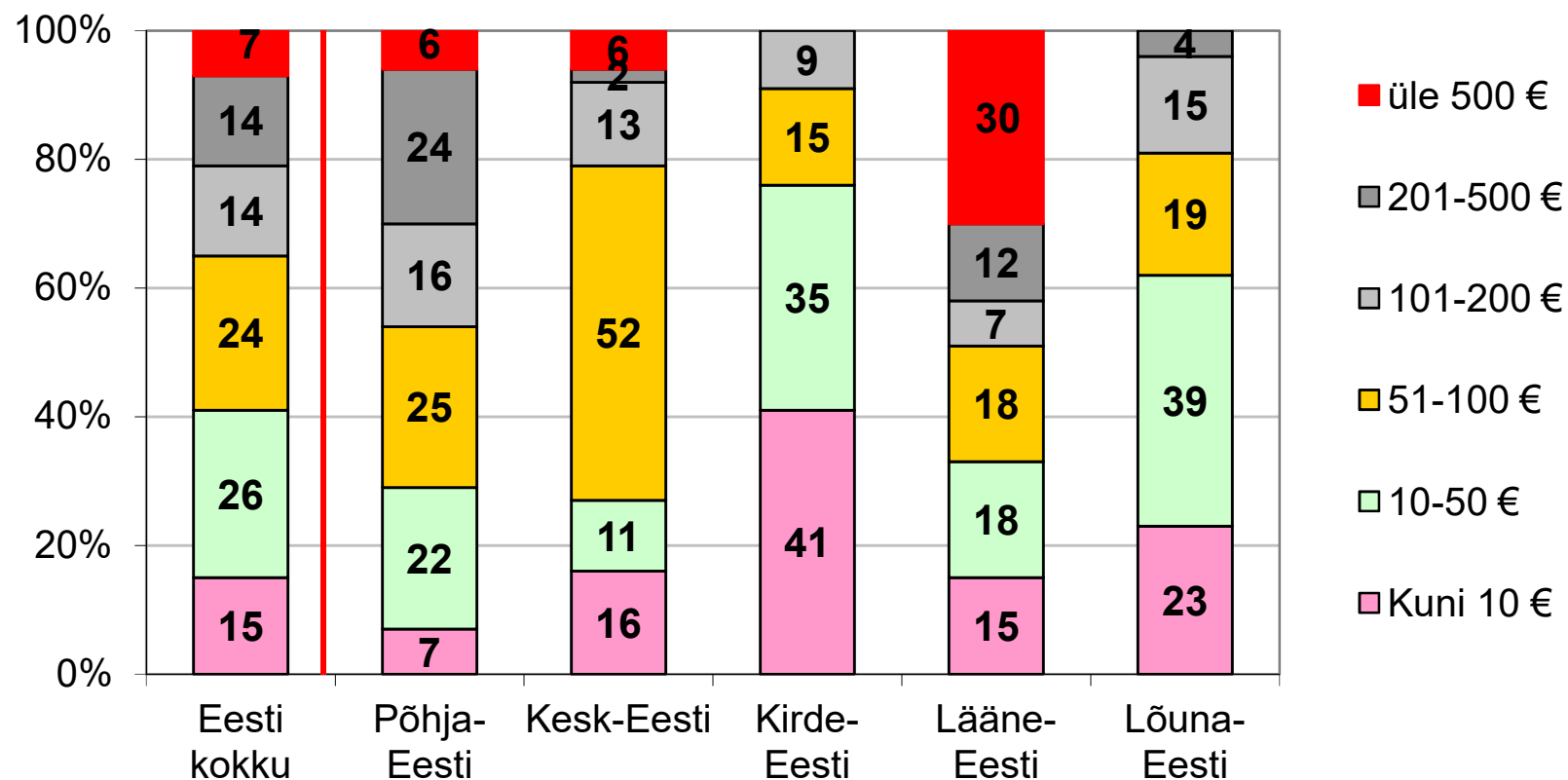
Keskmine Lätist ostetud alkoholi osakaal kõigist alkoholiostudest 2017. aastal (%)

Lätist ise või teiste kaudu alkoholi ostnutel moodustavad kange alkoholi ja õlleostud ligi poole kõigist vastava joogi ostudest; spetsiaalselt Lätist alkoholi ostnutel moodustab see ligi 2/3

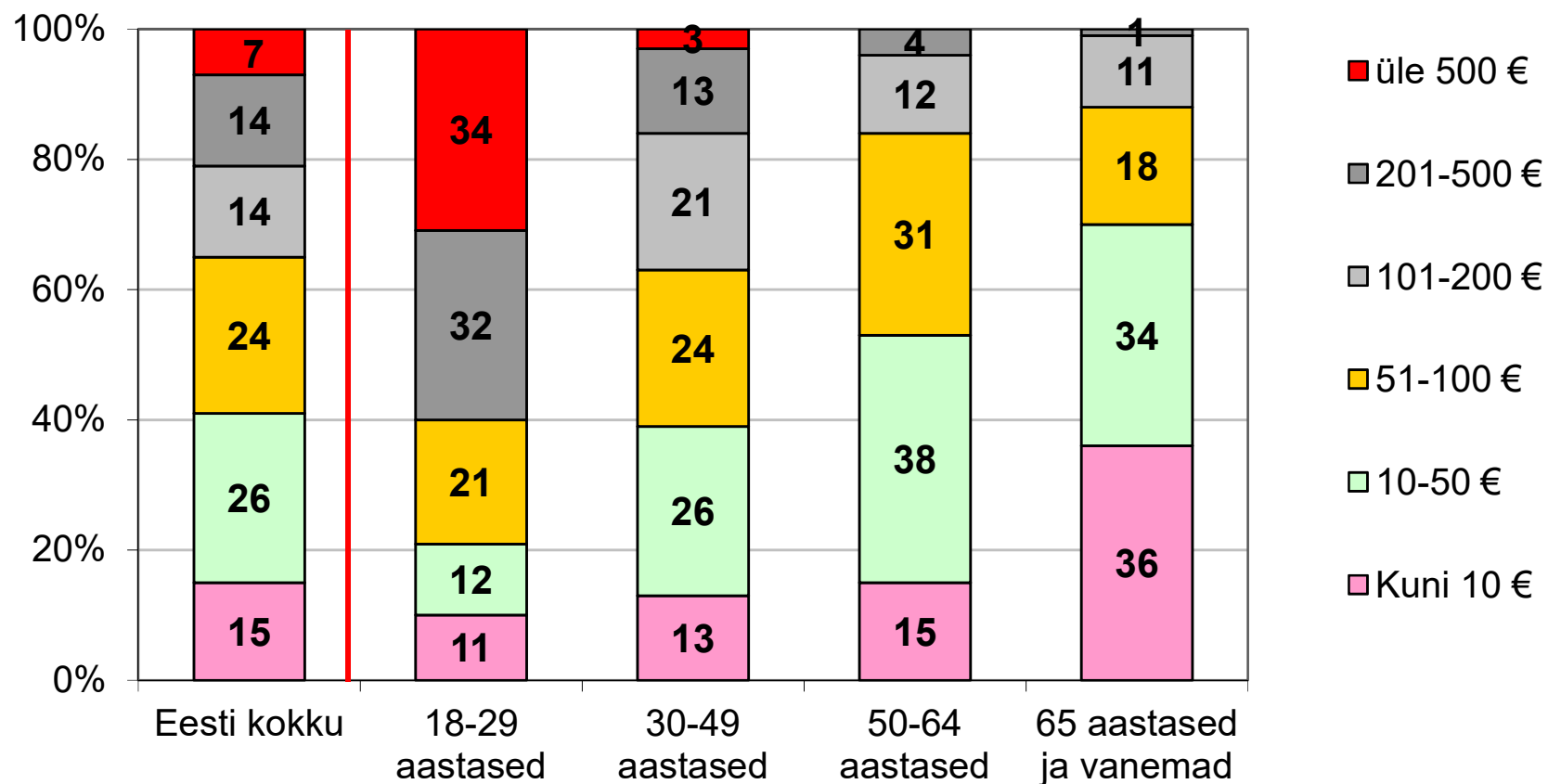
Keskmise alkoholiostusumma jaotus ühe Läti reisi jooksul elukoha järgi 2017. aastal (%vastanutest)

Lätist alkoholi ostnutest pooled kulutasid ühe reisi jooksul alkoholile 10-100 eurot. 7% ostjatest kulutas üle 500 euro, Lääne-Eesti elanikest 30%

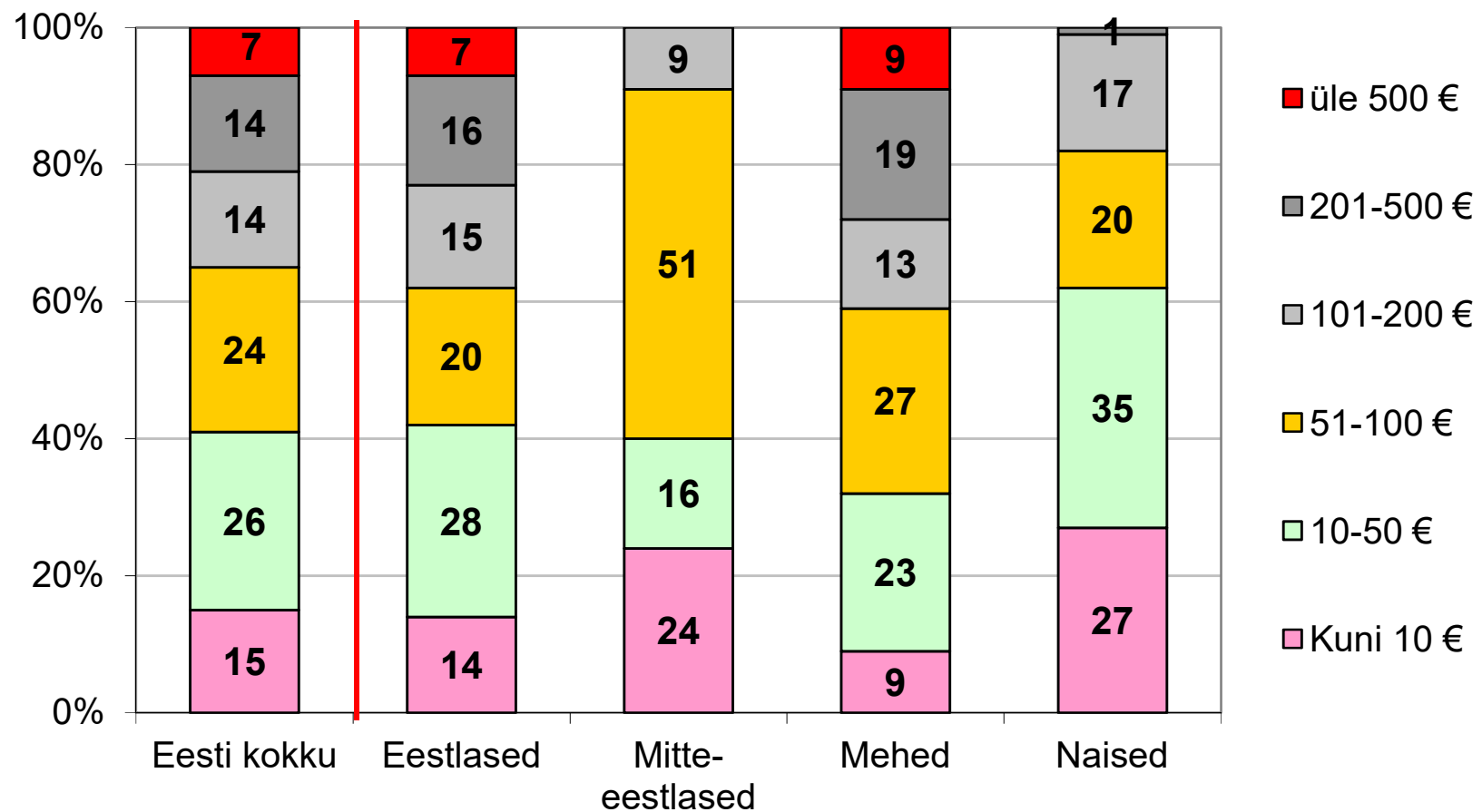

Keskmise alkoholiostusumma jaotus ühe Läti reisi jooksul vanuse järgi 2017. aastal (% vastanutest)

34% 18-29 aastastest Lätist alkoholi ostnutest kulutas ühe reisiga üle 500 euro

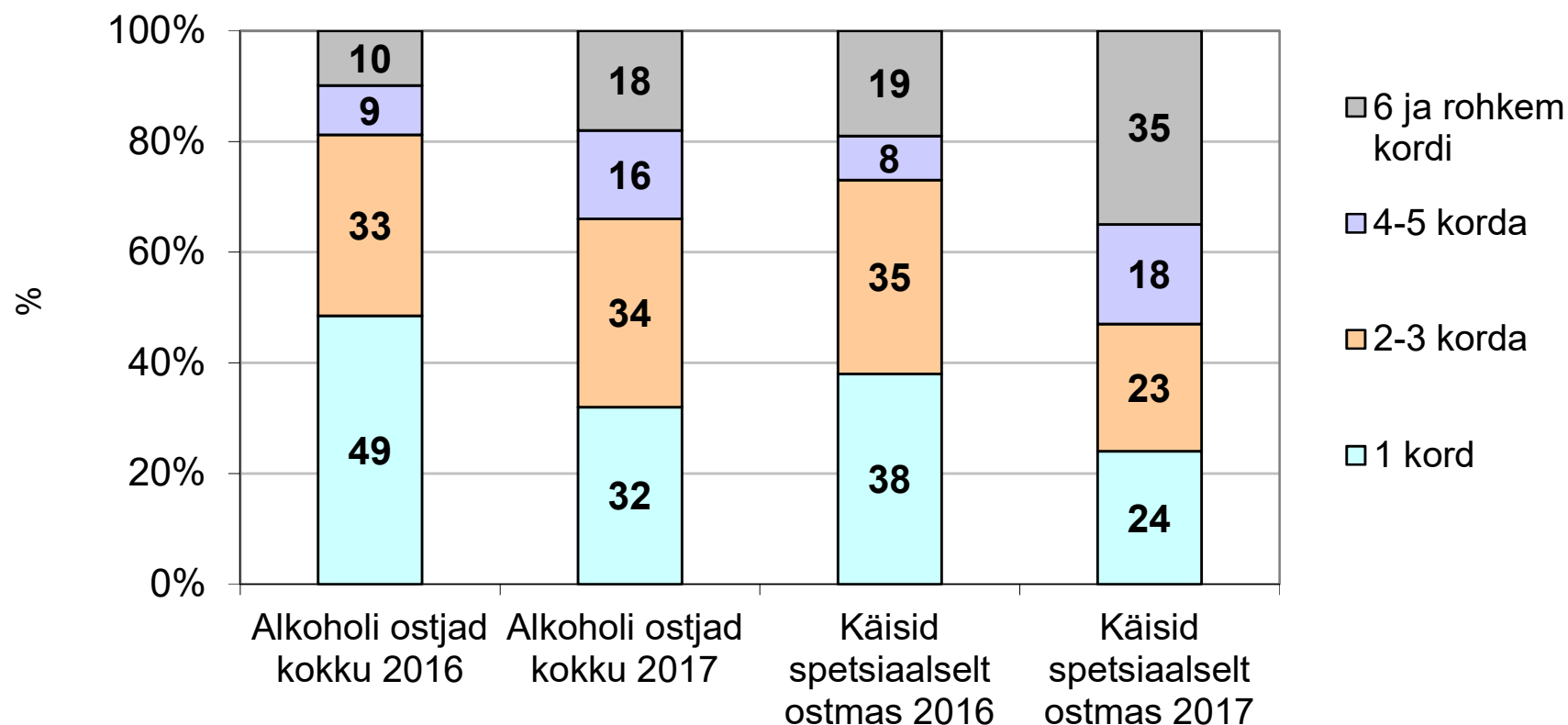

Keskmise alkoholiostusumma jaotus ühe Läti reisi jooksul rahvuse ja soo järgi 2017. aastal

Lätist alkoholi ostmise sagedus 2016. ja 2017.aastal (% Lätist alkoholi ostnud vastanutest)

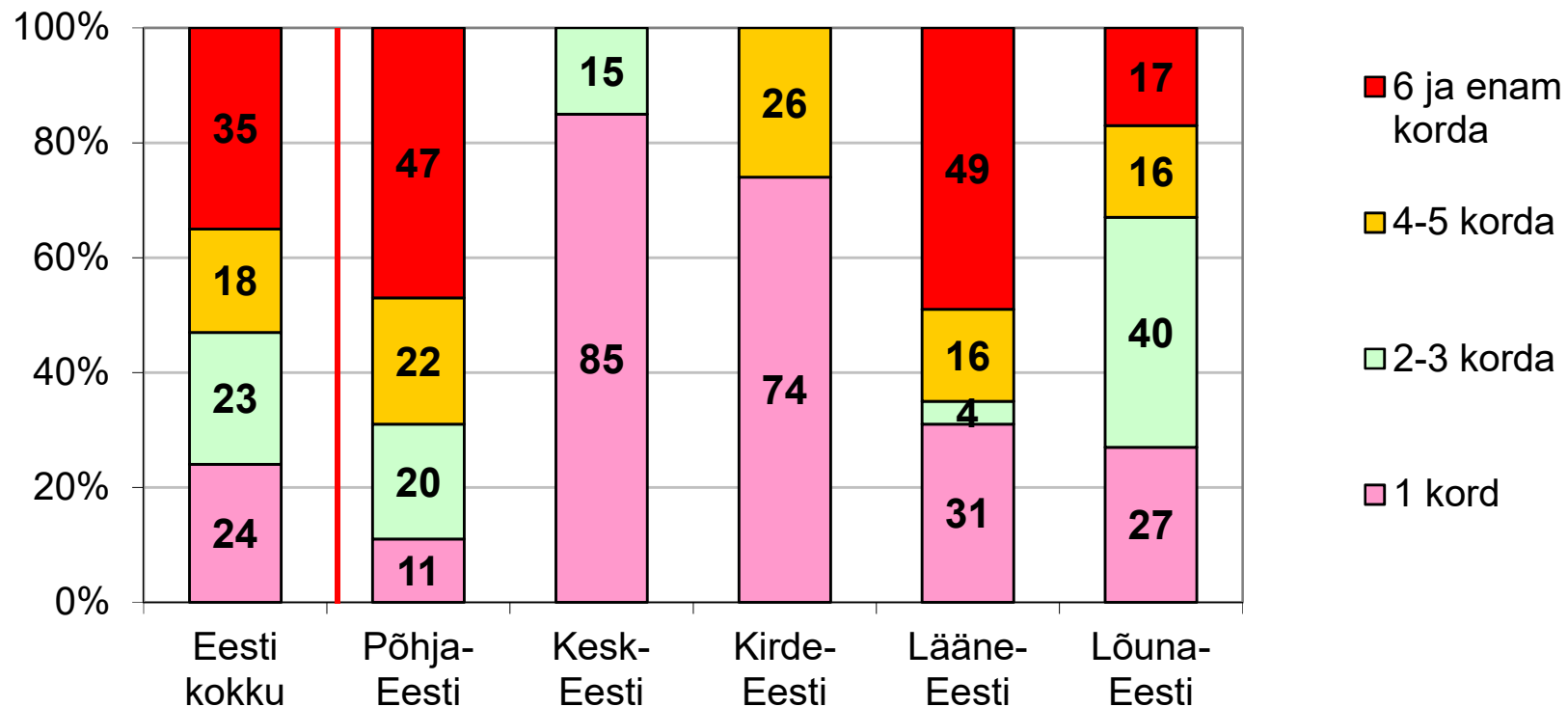
18% Lätist alkoholi ostnutest oli aastaga alkoholi ostnud 6 või enam korda (2016. aastal 10%). Lätis spetsiaalselt alkoholi ostmas käinutest oli aastaga alkoholi ostnud 6 korda või sagedamini 35% (2016. aastal 19%)

Lätist alkoholi ostmas käimise sagedus elukoha järgi 2017. aastal

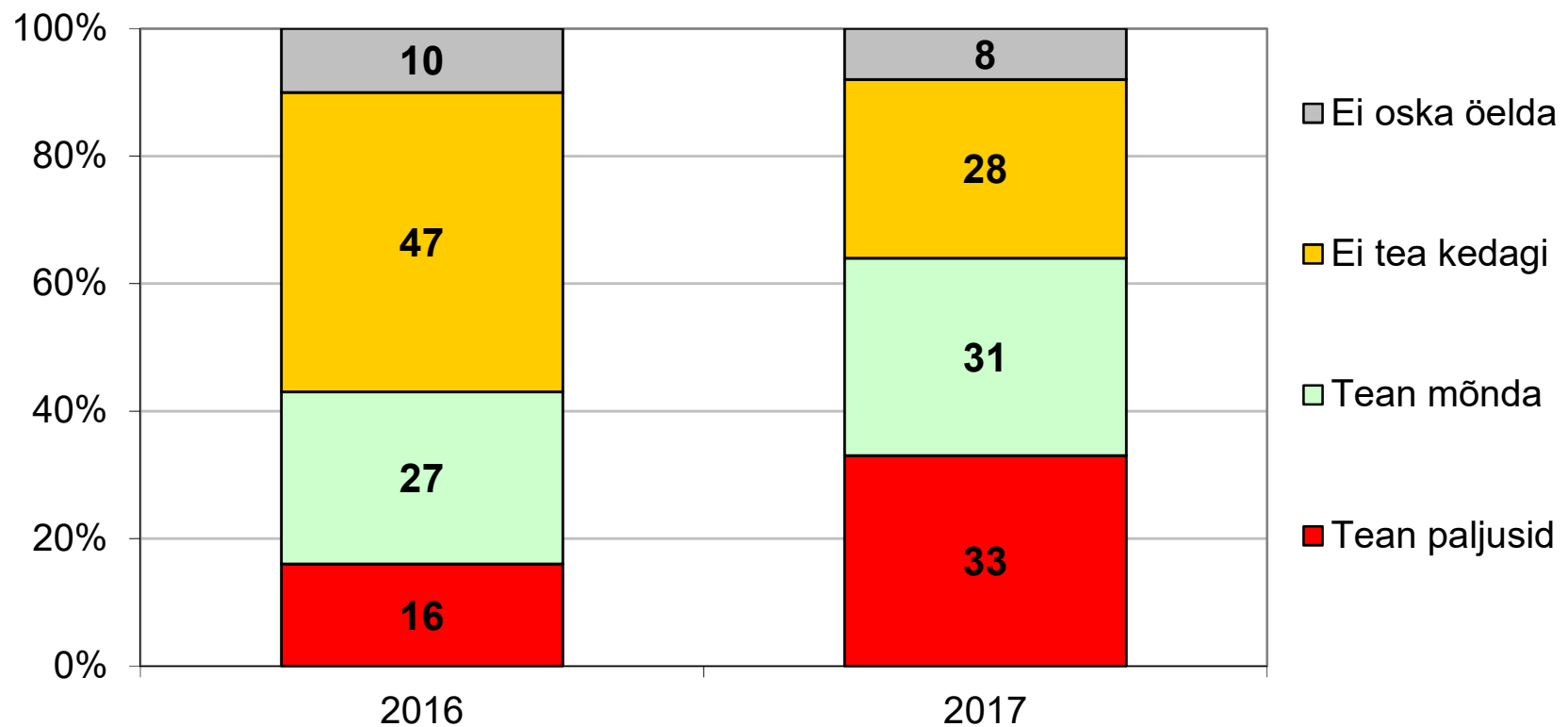
(% Lätis spetsiaalselt alkoholi ostmas käinutest)

Ligi pool Lääne- ning Põhja-Eesti vastajatest, kes käisid Lätist spetsiaalselt alkoholi ostmas, tegid seda aasta jooksul 6 ja enam korda.

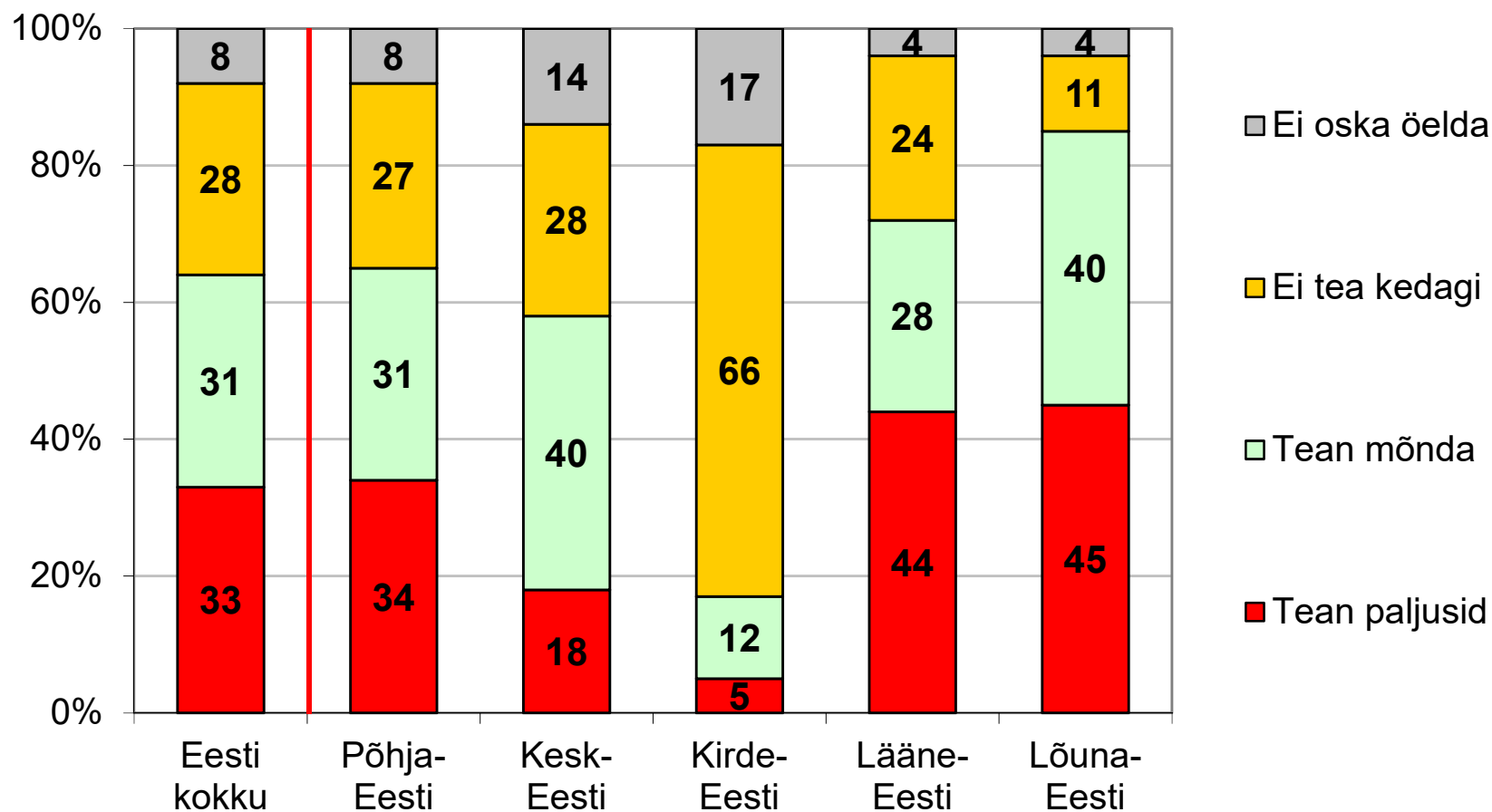

Lätist alkoholi ostnud inimeste teadmine 2016. ja 2017. aastal (% vastanutest)

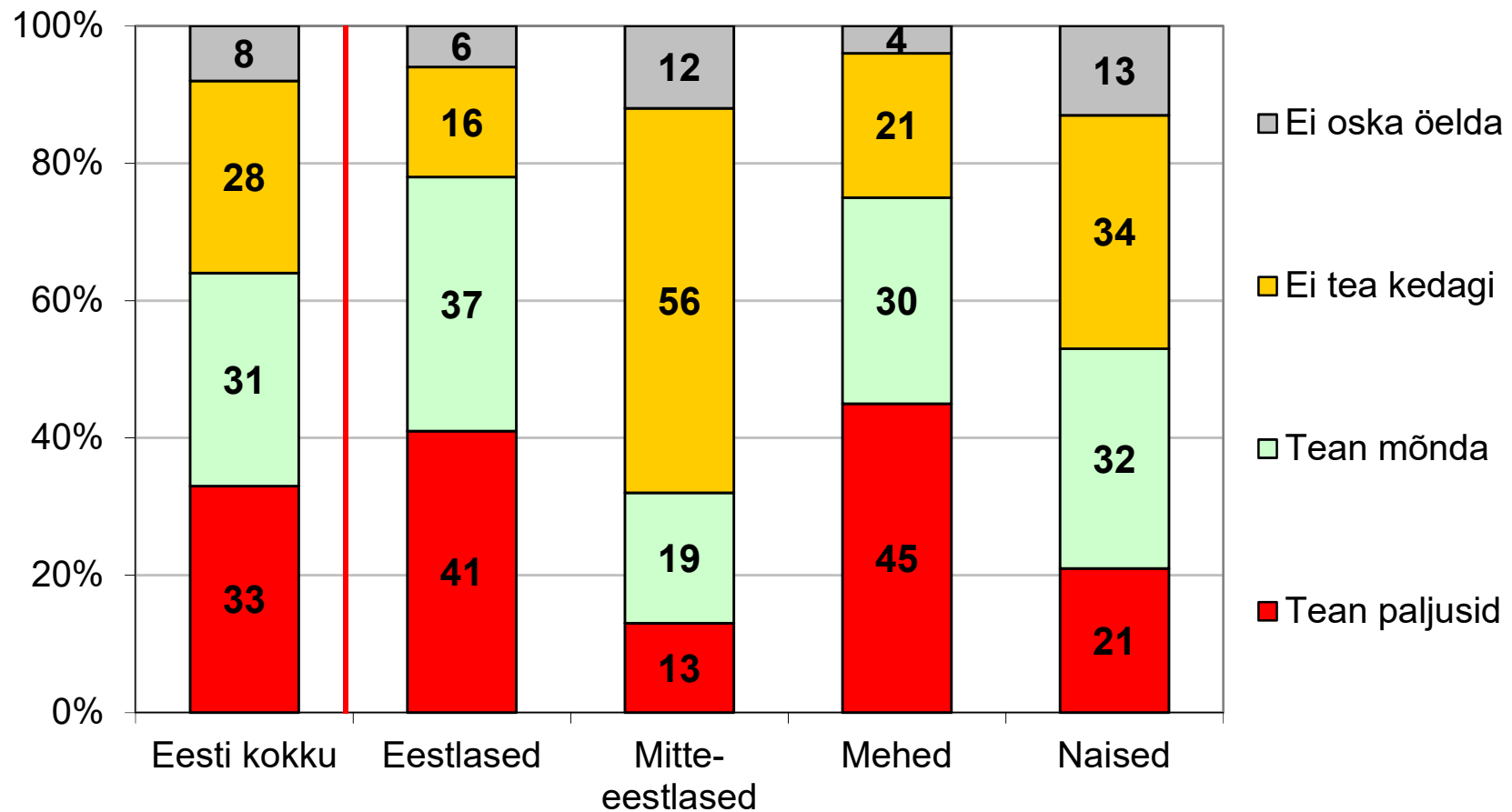
Kui 2016. aastal teadis kedagi alla poole, siis 2017. aastal ligi 2/3 vastanutest

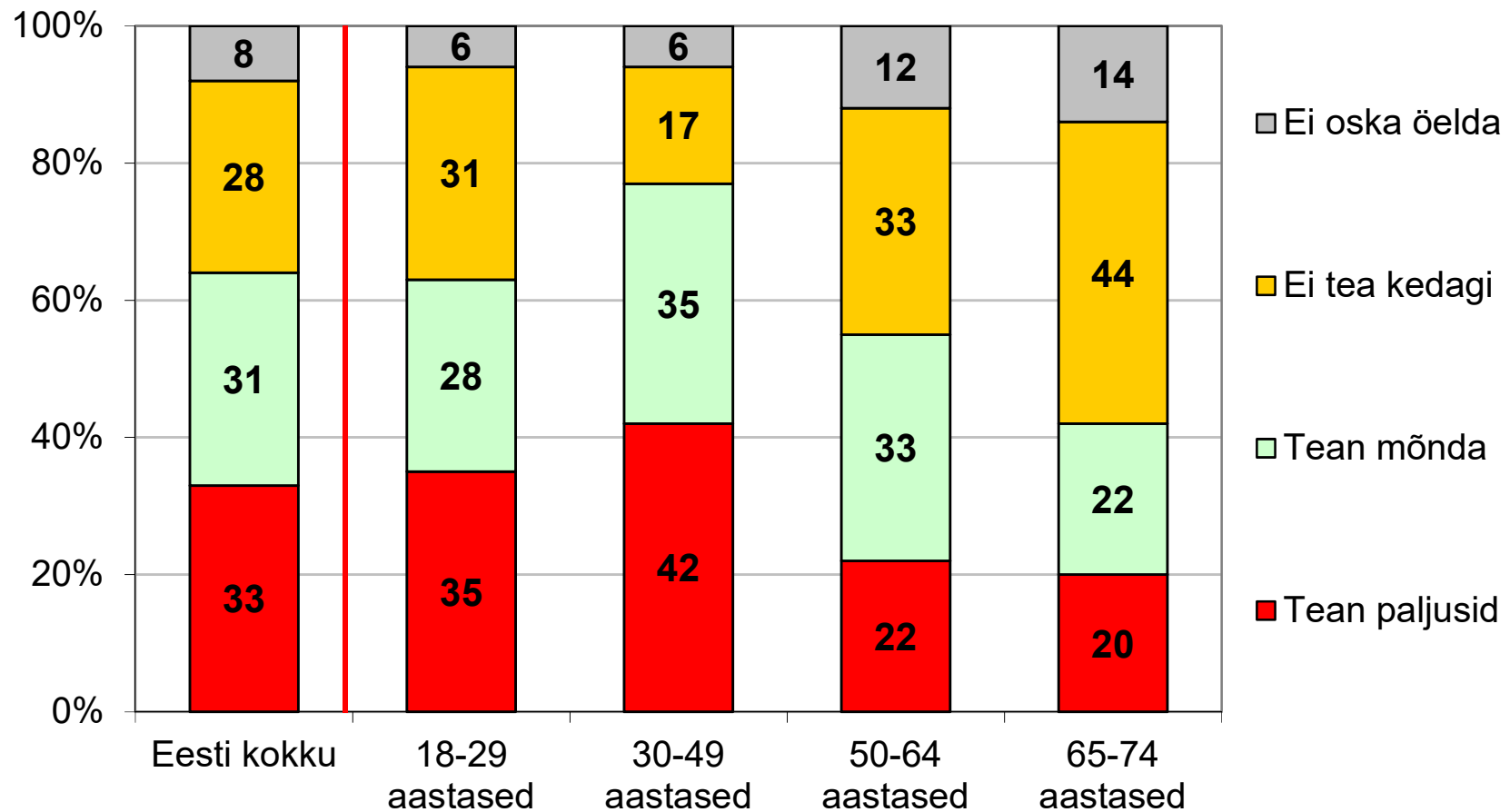
Lätist alkoholi ostnud inimeste teadmise elukoha järgi 2017. aastal (% vastanutest)

Lätist alkoholi ostnud inimeste teadmine rahvuse ja soo järgi 2017. aastal (% vastanutest)

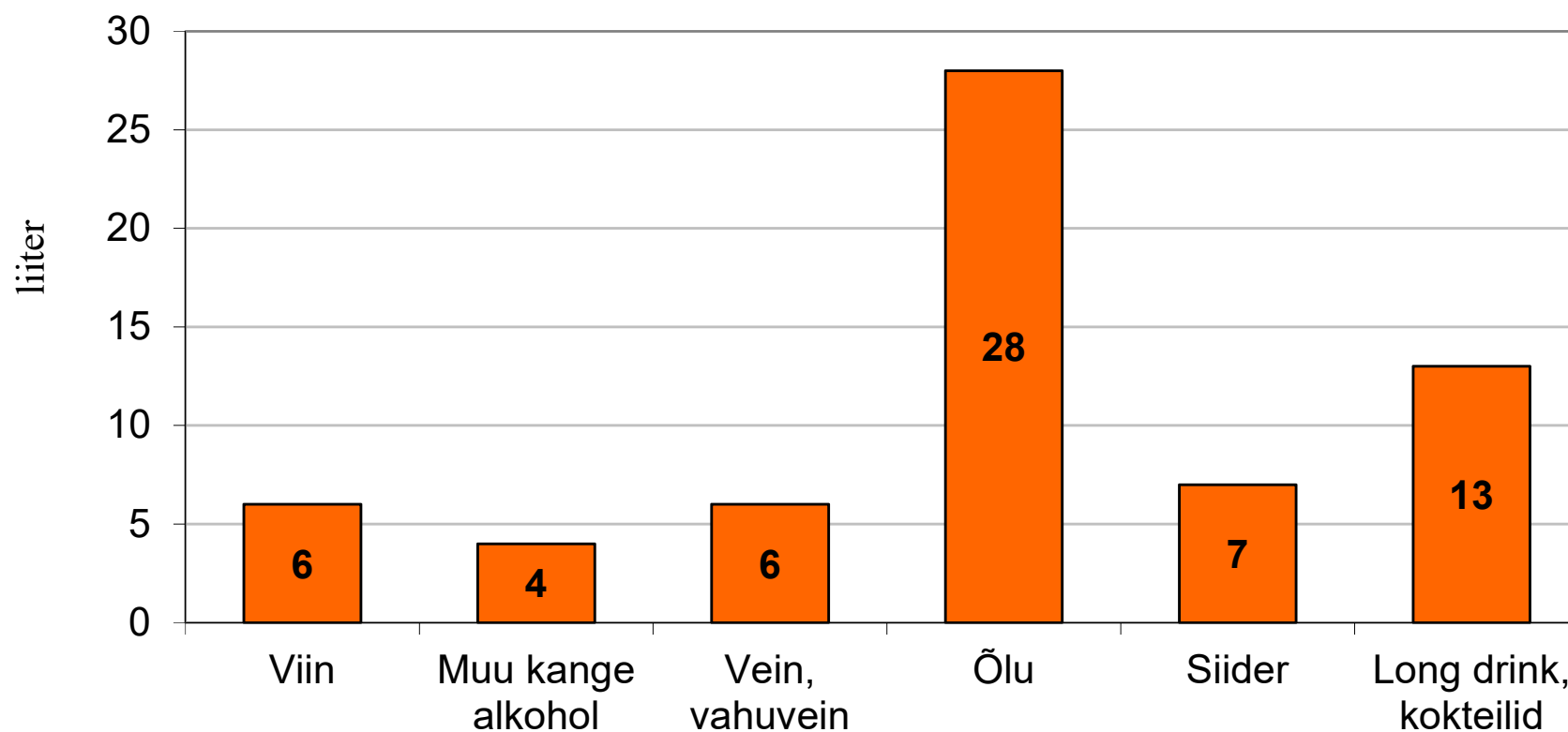

Lätist alkoholi ostanud inimeste teadmine vanuse järgi 2017. aastal (% vastanutest)

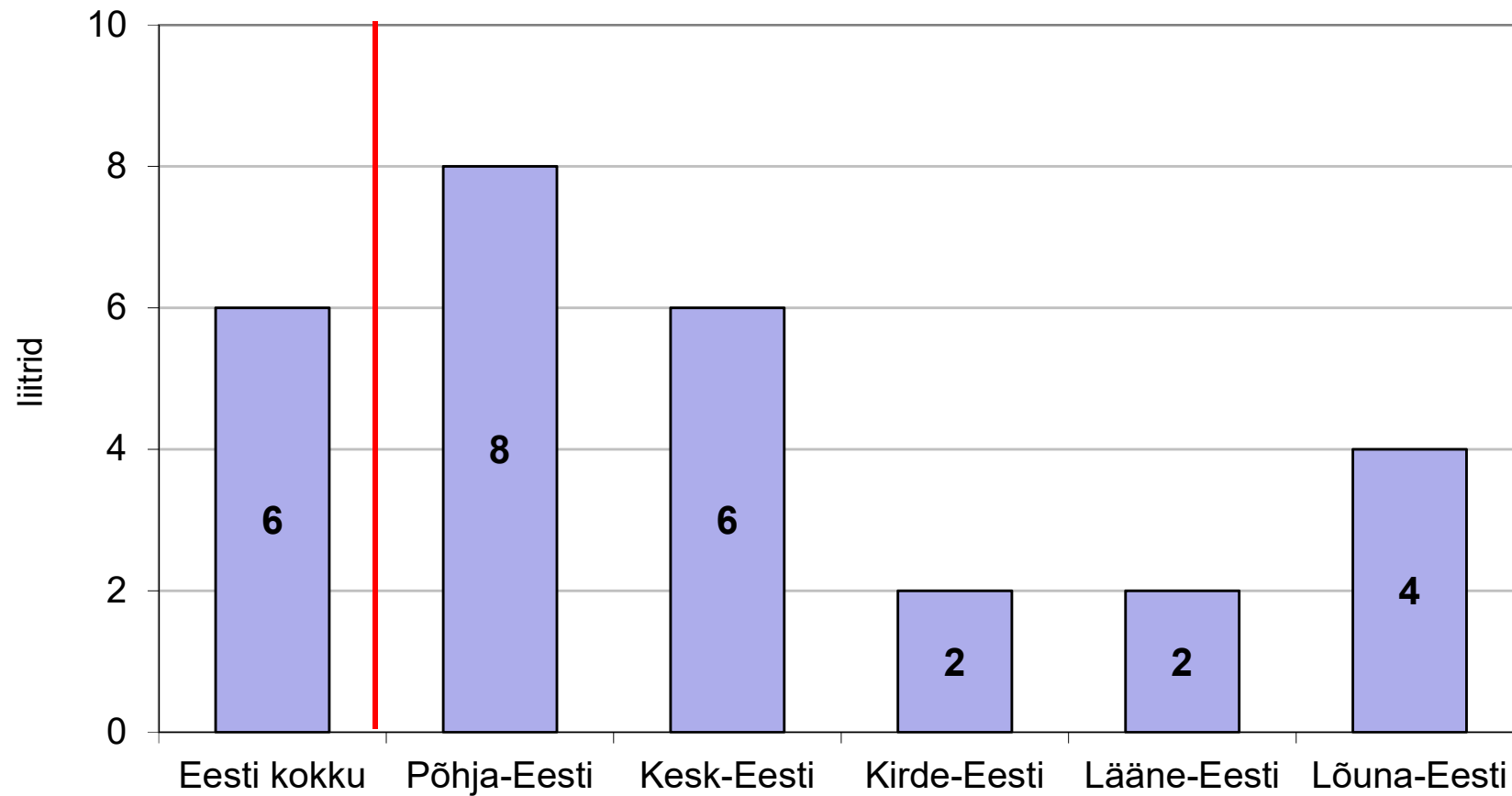

Lätist ostetud alkoholsete jookide varu 2017. aasta lõpus (liitrit iga vastava joogi omaja kohta)

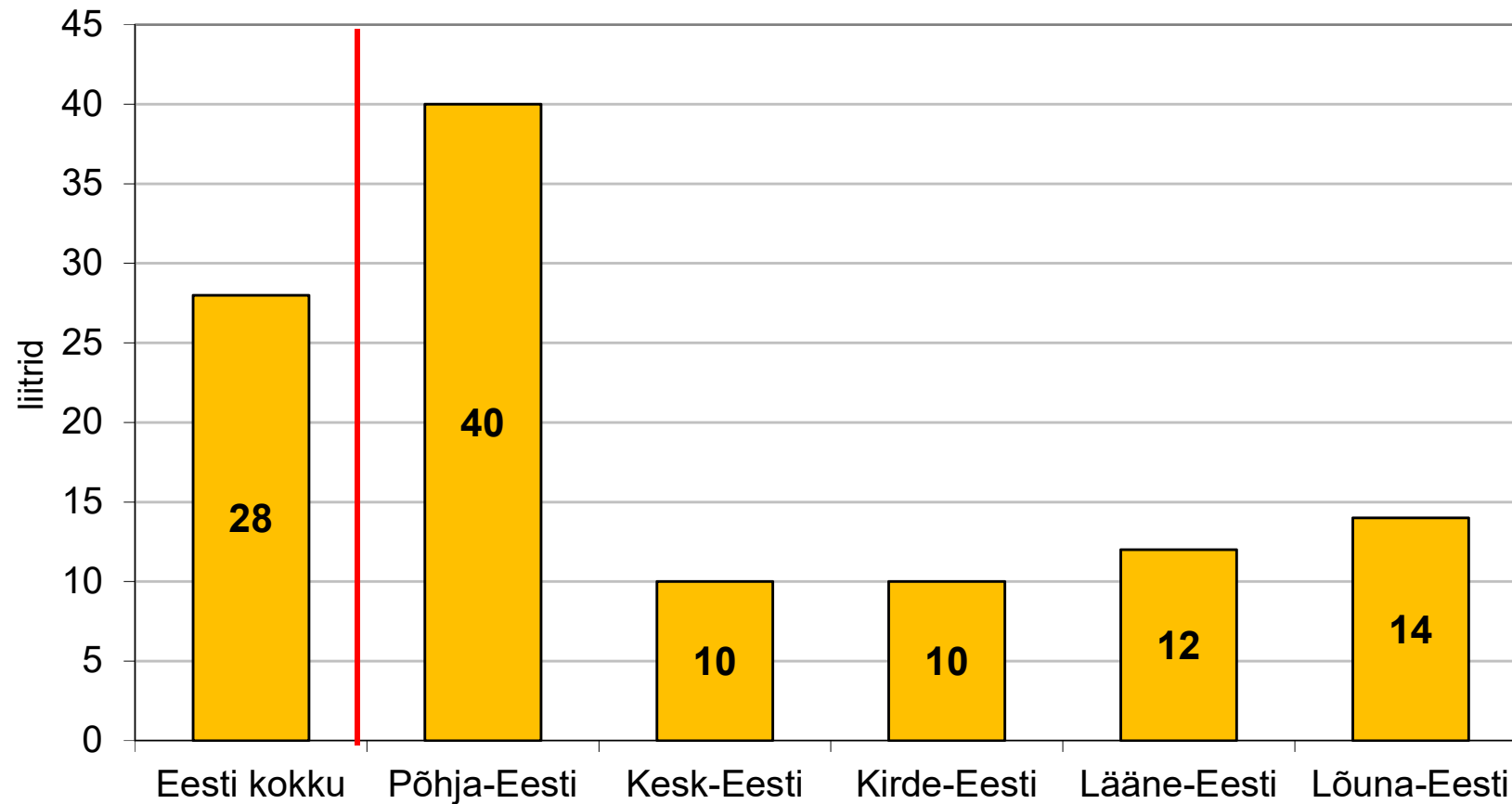
Lätist alkoholi ostnud inimestest oli kodus alkoholi varu 72%-l. Õllevaru omas 45%, kange alkoholi varu 43%, veinivaru 36%, viinavaru 34%, siidrivaru 7% ja long-dringi varu 6% Lätist alkoholi ostnutest.

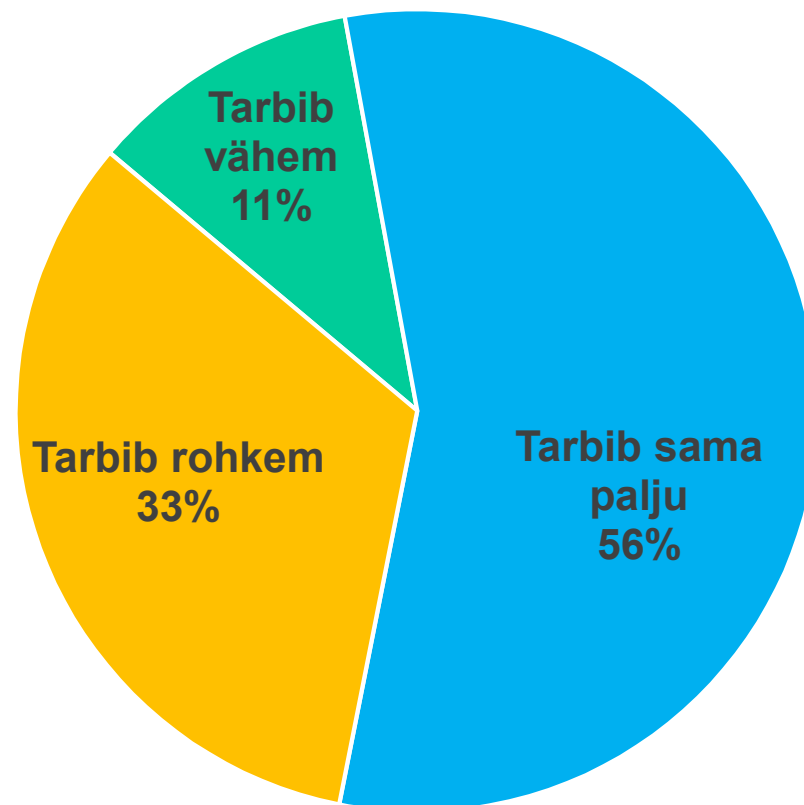
Eesti erinevate piirkondade elanike Lätist soetatud viinavaru 2017. aasta lõpus (liitrit iga vastava joogi omaja kohta)

Eesti erinevate piirkondade elanike Lätist soetatud õllevaru 2017. aasta lõpus (liitrit iga vastava joogi omaja kohta)

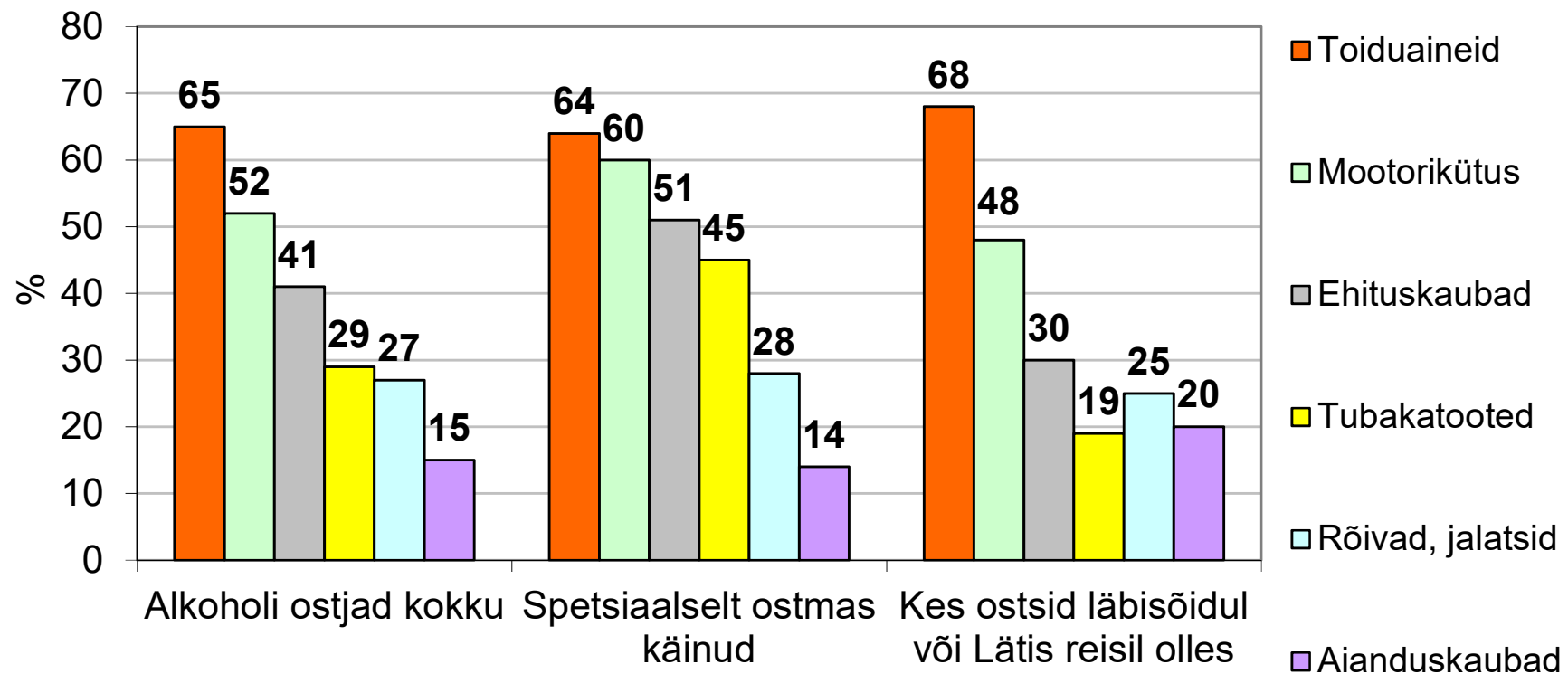

Koduse varu mõjumine alkoholitarbimisele 2017. aastal (Lätist alkoholi ostnud vastajate jaotus)

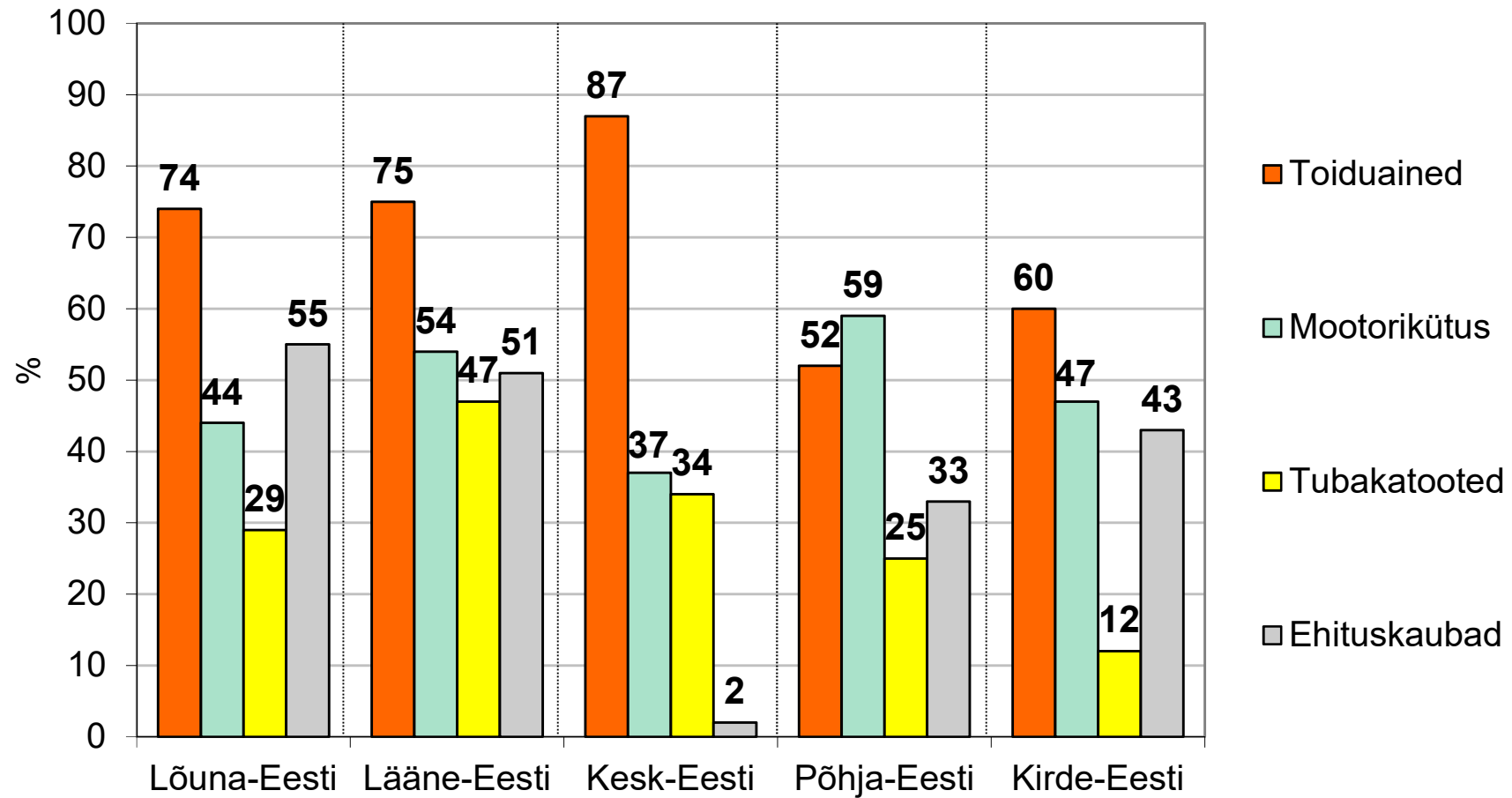

Teiste kaupade kaasaostmine Lätist alkoholi ostes 2017a. (% Lätist alkoholi ostnud vastanutest)

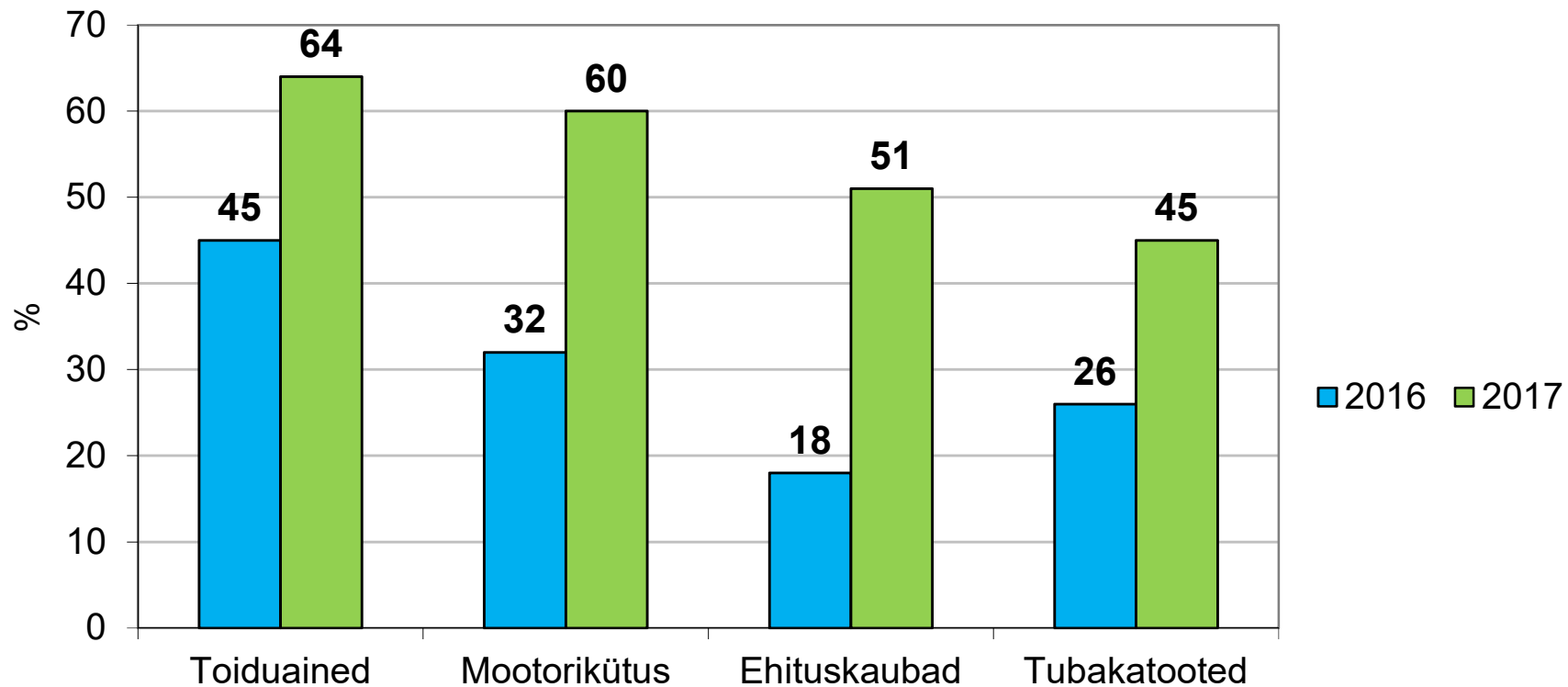
Keskmiselt osteti Lätist 2017. aastal kaupu 725 euro eest. Sealjuures spetsiaalselt alkoholi ostmas käinud inimesed ostsid kaupu keskmiselt 1070 euro eest.

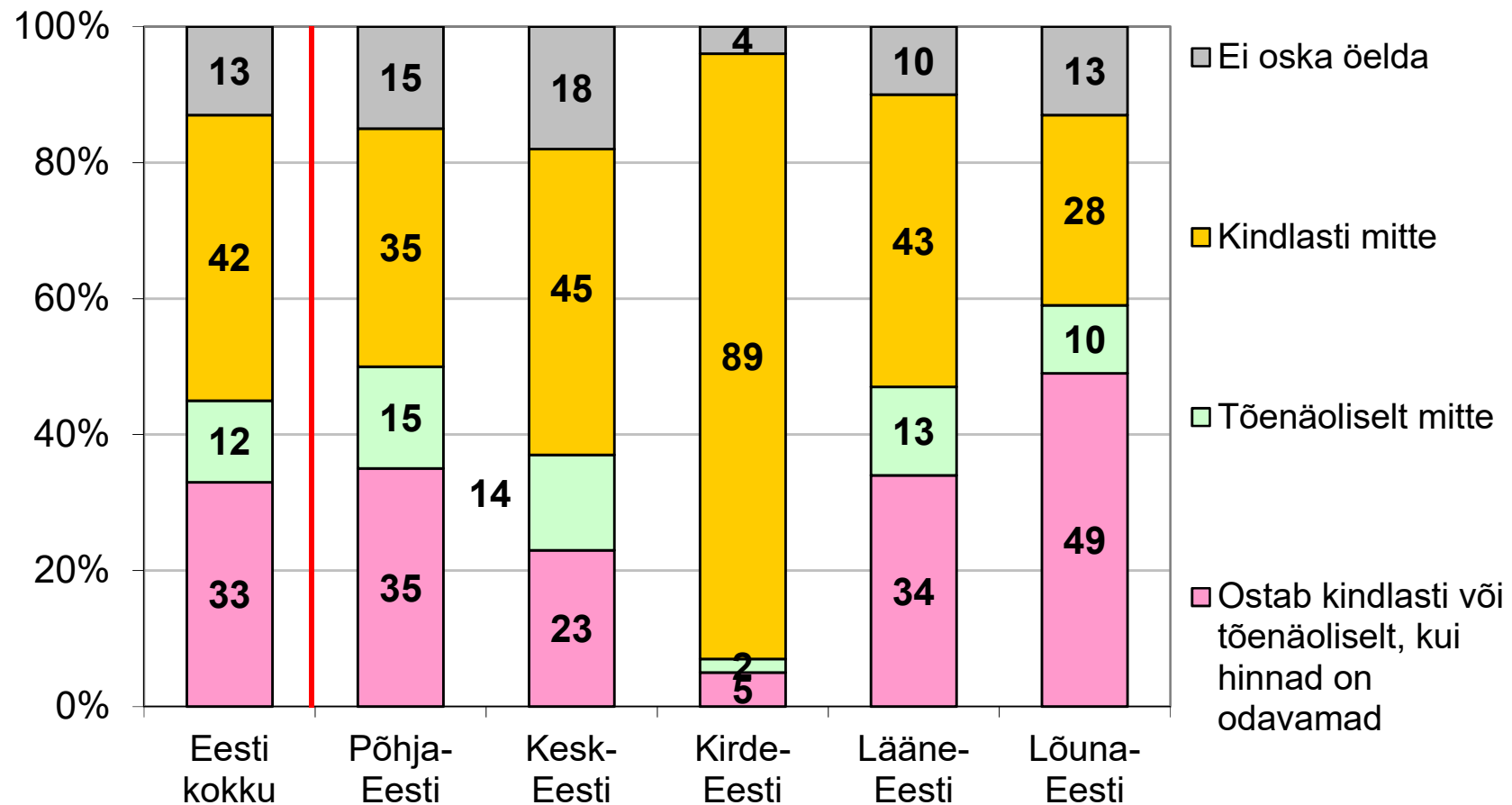
Kaupade ostmine Lätist elukoha järgi (% Lätist alkoholi ostnud vastanutest)

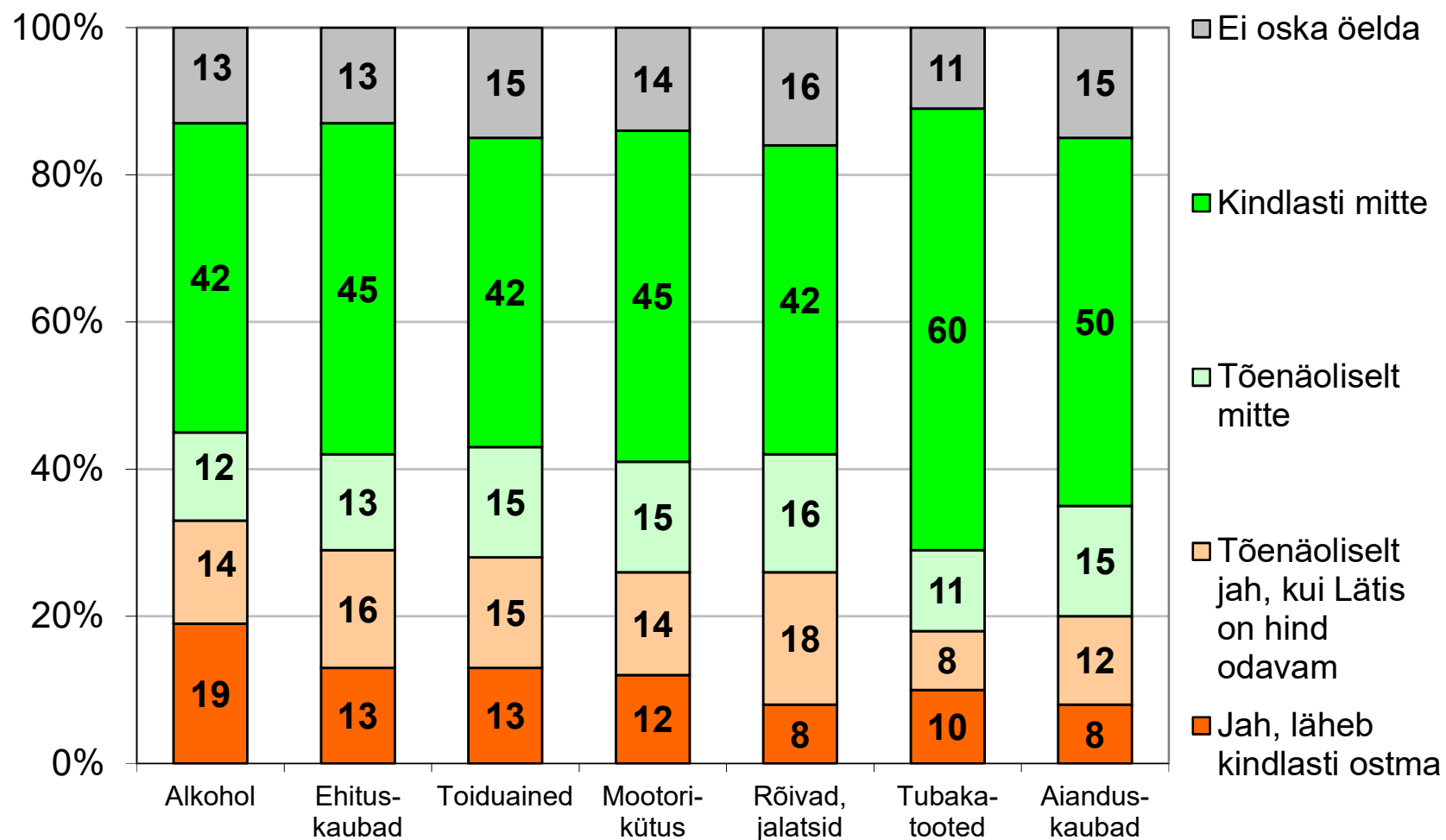
Teiste kaupade kaasaostmine Lätist 2016 ja 2017.a. (% Lätist spetsiaalselt alkoholi ostmas käinud vastanutest)

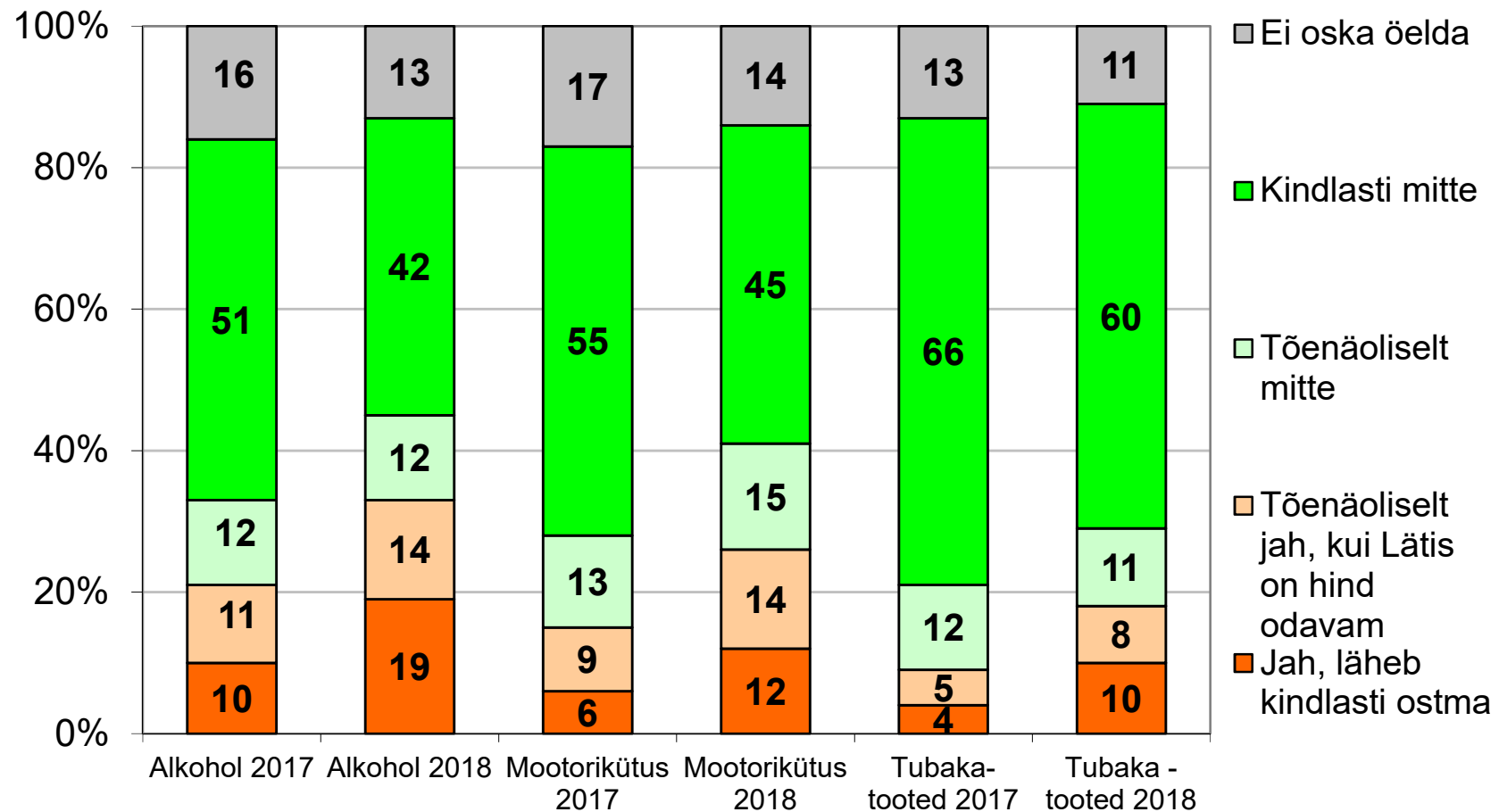
Lätist alkoholsete jookide ostmise plaanid 2018. aastal elukoha järgi (% vastanutest)

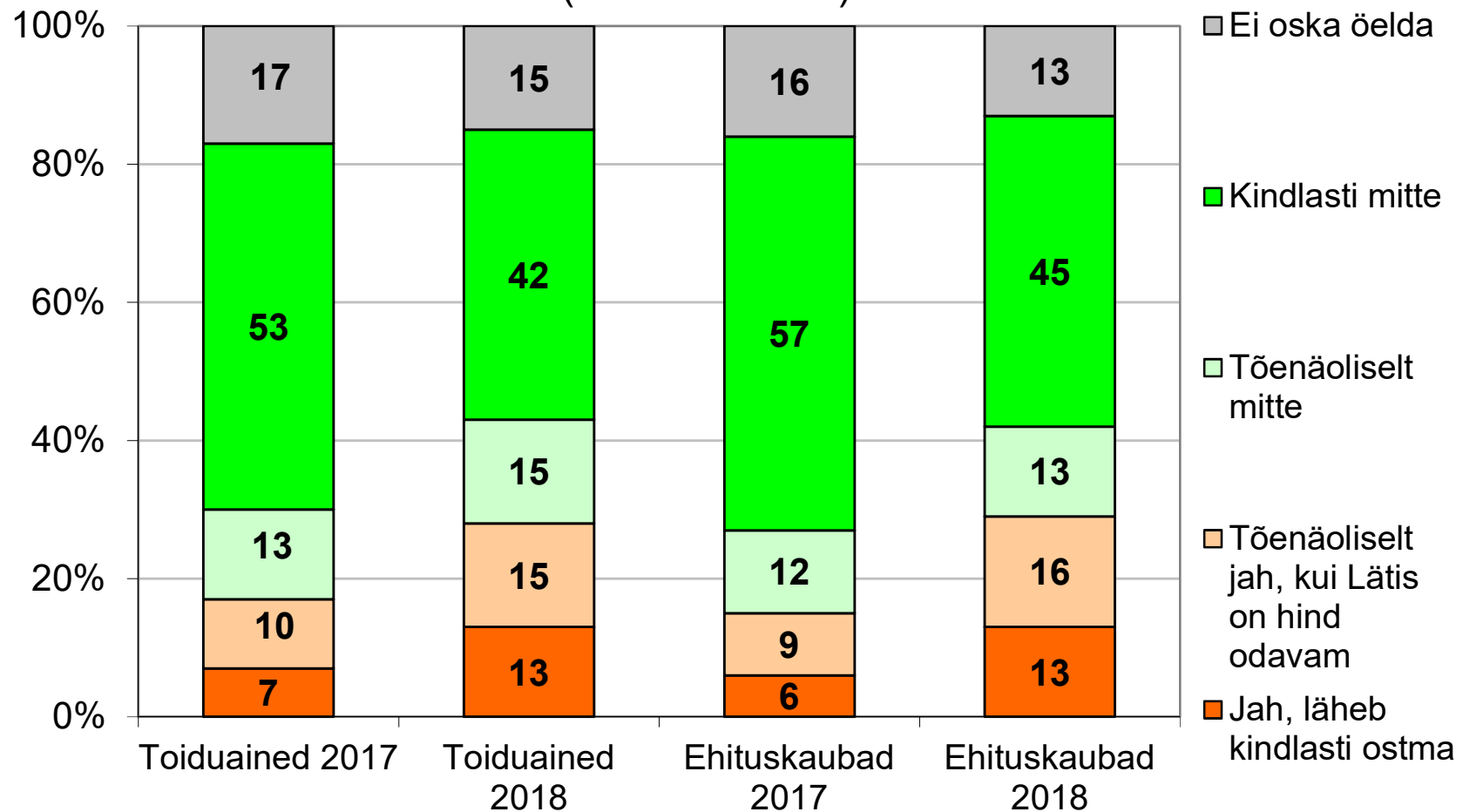
Lätist kaupade ostmise plaanid 2018. aastaks (% vastanutest)

Millised olid Lätist aktsiisikaupade ostmise plaanid 2017. aastaks ja millised on 2018.aastaks (% vastanutest)

Millised olid Lätist kaupade ostmise plaanid 2017. aastaks ja millised on 2018.aastaks (% vastanutest)

Lätist alkoholiostja profiil

Kokkuvõte

- Tõsisem piirikaubandus Lätiga sai alguse 2016.aastast ja käivitajaks oli 2015.a veebruaris aset leidnud 15% aktsiisitõus, mis oluliselt mõjutas kange alkoholi jaehinda
- 2017.aastal piirikaubanduse maht Lätiga oluliselt kasvas:
 - suurenes Lätis alkoholi ostnud inimeste osakaal (2016. aastal 21%, 2017. aastal 35%)
 - oluliselt suurenes Lätist alkoholi spetsiaalselt ostmas käinute osakaal (2016. aastal 7%, 2017. aastal 18%)
 - suurenes Lätist ostmise sagedus (rohkem kui üks kord oli Lätist ostnud 2016. aastal 51%, 2017. aastal 68%)
 - suurenesid ostumahud (veinidel 2,2 korda, õllel 86%, viinal 80%, kangetel alkoholsetel jookidel 20% vastava joogi ostja kohta)
 - suurenesid kulutused (üle 50 € kulutas ühe reisi ajal alkoholiostudele 2016. aastal 40%, 2017. aastal 59% vastanutest)
 - laienes piirkond, kust Lätti ostma minnakse (spetsiaalsed alkoholi ostureisid on kasvanud eriti palju Põhja-Eesti ja Lääne-Eesti elanike hulgas (vastavalt 4,8 korda ja 3,3 korda)
 - laienes Lätist muude kaupade kaasaostmine

- Antud uuringu alusel toodi 2017. aastal Lätist alkohoolseid jooke hinnanguliselt ligi 2 liitrit absoluutalkoholina täiskasvanud elaniku kohta, kuid antud näitaja vajab täpsustamist läbi kvantitatiivse statistika analüüsi (tootmine, müük, väliskaubandus, maksulaekumised jne).
- Kodudes on suuremad alkoholivarud. Lätist alkoholi ostnud inimestest oli kodus alkoholi varu 72%-l. Õllevaru omas 45%, kange alkoholi varu 43%, veinivaru 36%, viinavaru 34%, siidrivaru 7% ja longdringi varu 6% Lätist alkoholi ostnutest.
- Tõenäoliselt suureneb rikutud taara tagastussüsteemi tõttu keskkonnakahju
- 2018.aastal aktiivne piirikaubandus jätkub
- Alkoholi tarbimismahtude kohta ilmub eraldi uuring 2018. aasta mais ning tarbijate piiristude sügavam analüüs (erinevate sotsiaal-dem löikes ja muude tunnuste löikes) leiab kajastust mais valmivas Eesti alkoholipoliitika analüüsis.

Küsitlustulemuste protsentjaotused

1. KAS TE OLETE 2017. AASTAL OSTNUD ISE VÕI TEISTE KAUDU VÄLISMAALT ALKOHOOLSEID JOOKE, ET NEID TARBIDA EESTIS? (% vastanutest, vastaja võis märkida mitu vastusevarianti)

	Ei ostnud ise ega teiste kaudu	Ostsin ise kaasa	Ostsin teiste toodud jooke	Ostetud alkoholi kogus liitrites aastas <u>kokku</u>	<u>Lätist</u>
sh viina	64	20	2	16	18
sh teisi kangeid jooke (viski, liköör jne)	60	26	2	6	6
sh veini, vahuveini	62	22	2	17	13
sh õlut	60	24	5	92	93
sh siidrit	73	8	0	31	14
sh <i>long drinke</i> , kokteile	74	7	0	21	25

2. KAS TEIE TUTVUSRINGKONNAS ON INIMESI, KES KÄISID 2017. AASTAL LÄTIS EESMÄRGIGA OSTA SEALT ALKOHOOLI? (% vastanutest)

Jah, tean paljusid	33
Jah, tean mõnda	31
Ei tea kedagi	28
Ei oska öelda	8

3. KAS TEIE ISE KÄISITE 2017. AASTAL LÄTIS EESMÄRGIGA OSTA SEALT ALKOHOLI? (% vastanutest)

Jah, käisin spetsiaalselt alkoholi ostmas	18 (keskmiselt 7,08 korda)
Jah, ostsin läbisõidul või Lätis reisil olles	21 (keskmiselt 2,80 korda)
Ei käinud	61

4. KUI SUURE RAHASUMMA EEST TE KESKMISELT 2017. AASTAL LÄTIST ALKOHOLI OSTSITE? Märkige palun ühe reisi keskmine alkoholiostu summa! (% vastanutest)

Kuni 10 €	15
10 – 50 €	26
51 – 100 €	24
101 – 200 €	14
201 – 500 €	14
Üle 500 €	7

5. KAS OSTSITE LÄTIST ALKOHOLI ...? (% Lätist alkoholi ostnud vastanutest, vastaja võis märkida mitu vastusevarianti)

Ainult enda tarbeks	82
Ka sõpradele ja tuttavatele (kingituseks)	39
Ka sõpradele ja tuttavatele (paluti tuua raha eest)	24
Ka edasimüügiks	1

6. KUI SUURE OSA KOGU TEIE 2017. AASTAL OSTETUD ALKOHOLIST MOODUSTASID LÄTIST OSTETUD ALKOHOLSEDE JOOGID? (% vastanute kohta)

Viin ja muu kange alkohol	49
Õlu	53
Lahja alkohol ja veinid	43

7. PALUME TEIL MÄRKIDA, KUI SUUR ON HETKEL TEIE 2017. AASTAL LÄTIST OSTETUD ALKOHOLSETE JOOKIDE VARU? (% Lätist alkoholi ostnutest; varu on selle joogi ostja kohta)

	Ei ole varu	Varutud alkoholi kogus liitrites
Viin	58	6 liitrit
Muu kange alkohol (viski, brändi, liköör jne)	49	4 liitrit
Vein, vahuvein	55	6 liitrit
Õlu	50	28 liitrit
Siider	72	7 liitrit
Long drink, kokteilid	72	13 liitrit

8. KUIDAS ON ALKOHOLI KODUSE VARU OLEMASOLU MÕJUTANUD TEIE ALKOHOLI TARBIMIST 2017. AASTAL? (% vastanutest)

Tarbin vähem	11
Tarbin sama palju	56
Tarbin rohkem	33

9. KUI KÄISITE 2017. AASTAL LÄTIS, SIIS MILLISEID KAUPU TE KAASA OSTSITE? Mitme vastuse võimalus! (% Lätist alkoholi ostnud vastanutest)

Tubakatooteid	29
Toiduaineid	65
Mootorikütust	52
Ehituskaupu	41
Aianduskaupu (istikud, lilled, seemned jm)	15
Rõivaid, jalatseid	27
Muu kaup	3

10. KUI OSTSITE LÄTIST 2017. AASTAL KAUPU, SIIS KOKKU MILLISE SUMMA EEST? (Lätist alkoholi ostnud vastajate keskmine)

Ostsin 2017. aastal Lätist kaupu kokku 725 euro eest

11. KUI TE TANKISITE LÄTIS 2017. AASTAL MOOTORIKÜTUST, SIIS... ? (vastaja kohta)

Käisin spetsiaalselt tankimas bensiini	3,32 korda, keskmiselt 50 liitrit korraga
Käisin spetsiaalselt tankimas diislikütust korraga	6,30 korda, keskmiselt 144 liitrit korraga
Tankisin Lätist läbisõidul või Lätis (ostu)reisil olles bensiini	8,12 korda, keskmiselt 48 liitrit korraga
Tankisin Lätist läbisõidul või Lätis (ostu)reisil olles diislikütust	4,75 korda, keskmiselt 53 liitrit korraga

12. KAS PLAANITE MINNA 2018. AASTAL LÄTTI KAUPU OSTMA? (% vastanutest)

	Jah, kindlasti	Tõenäoliselt jah, kui Lätis hind odavam	Tõenäoliselt mitte	Kindlasti mitte	Ei oska öelda
Alkoholi	19	14	12	42	13
Tubakatooteid	10	8	11	60	11
Toiduaineid	13	15	15	42	15
Mootorikütust	12	14	15	45	14
Ehituskaupu	13	16	13	45	13
Aianduskaupu (istikud, lilled)	8	12	15	50	15
Rõivaid, jalatseid	8	18	16	42	16

Muudest kaupadest plaanitakse Lätist osta kodutehnikat, mööblit, kodusisustust, autokaupu, majapidamisgaasi, mänguasju, pesuvahendeid jt.